

Godina VII. * broj 108 * 10. veljače 2001. * cijena 10 dinara

Predstavnici Zagreba u posjetu Subotici i "Bunjevačkom kolu"

Inicijativa za gospodarsku i kulturnu suradnju

Predsjednik grada Zagreba: Goran Hill

Na poziv Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini u četvrtak, 10. veljače 2001. Suboticu je posjetilo predstavljanje izaslanstva grada Zagreba kojega su činili predsjednik Skupštine grada Zagreba **Goran Hill**, potpredsjednik Skupštine **Silvije Degen**, vijećnik **Saša Debić**, predsjednik Hrvatske gospodarske komore Zagreba **dr. Zlatan Grlić**, i direktor predstavništva metalne industrije "Končar" u Beogradu **dr. Tomislav Tojčić**. Na upriličenom susretu u hrvatskom kulturnom centru "Bunjevačko kolo" nazočni su bili u ime lokalne samouprave predsjednik Izvršnog odbora **Imre Kern** i kandidat za novog gradonačelnika Subotice **István Ispánovics**, te diplomatski kor na čelu s generalnom konzulicom Republike Hrvatske u Subotici **dr. Jasminom Kovačević**. Okupljenima se pozdravnim riječima obratio domaćin skupa, predsjedavajući Foruma hrvatskih

institucija i organizacija u Vojvodini **mr. Andrija Kopilović** koji je gostima iz gradske uprave Zagreba ukratko predstavio Forum i objasnio razlog formiranja jedne ovakve udruge u Vojvodini.

Izaslanstvo Zagreba je poslije susreta s predstavnicima članica Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini imalo svečani prijam kod čelnika subotičke lokalne samouprave. Domaćini su bili gradonačelnik i potpredsjednik republičke vlade **József Kasza**, **István Ispánovics**, potpredsjednik Skupštine općine **mr. Bela Tonković**, predsjednik Izvršnog odbora **Imre Kern** i potpredsjednik Izvršnog odbora **Aleksandar Kerekeš**.

Na susretu predstavnika lokalne samouprave Zagreba i Subotice govorilo se o obnavljanju gospodarske i kulturne suradnje ove dvije sredine, jer je zaključeno da je samo razvijeno gospodarstvo temelj za stvaranje demokratskog društva koje će kao takvo biti pozitivno i za većinske i za manjinske narode svake zemlje. (d.j.)

Novi gradonačelnik Subotice István Ispánovics

Foto: Nováck Mihály

Zbog prelaska na novu dužnost za potpredsjednika vlade Republike Srbije dosadašnji gradonačelnik **József Kasza**, na četvrtoj redovitoj sjednici Skupštine općine Subotica razrešen je dužnosti prvoga čovjeka grada. Za novog predsjednika Skupštine općine Subotice izabran je **István Ispánovics** jedan od čelnika Saveza vojvodanskih Mađara. Od 64 nazočnih zastupnika za njega je glasalo 61 zastupnik.

Za dosadšnji rad i zasluge za grad **József Kasi**, koji je na mjestu prvoga čovjeka lokalne samouprave od 1989. zahvalili su se: **Imre Kern** predsjednik gradske Vlade, **Mirko Bajić** zastupnik Demokratske stranke, **Ljubica Kiselički** iz Nove demokratije - pokret za Suboticu i **mr. Bela Tonković** potpredsjednik Skupštine općine.

УГАО

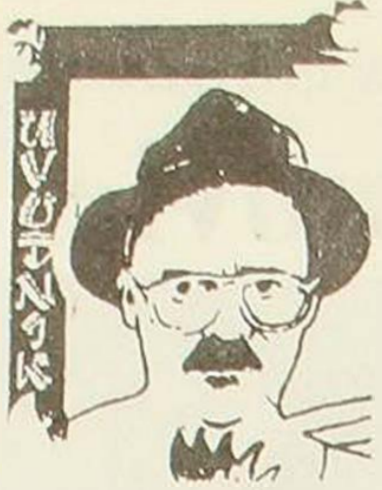
Сзуботица - Сзента

"Узми човику језик и узехеш му идентитет", каже једна изрека. Сва је срећа што се она никако не може односити на нове демократске власти, јер је недавна Одлука Уставног суда Србије - о поништавању статутарне одлуке Скупштине опћине о хрватском као језику у службеној употреби и налогу да се називи мјеста на мађарском пишу онако како је дан прототип у наслову заправо само provedba још увијек постојећег закона из њих је оквира оваква иницијатива и покренута још 1992. Тако је инертну devetogodišnju неучиновитост раније ненародне власти исправила нова, legalistički се држећи старих закона. Nekoliko дана након законске одлуке Уставног суда Србије Savezno ministarstvo за националне и етничке заједнице позива представнике и Мађара и Хрвата да плешећу председнику (savezne, наравно) државе **dr. Vojislavu Koštunici** који, наравно, прича о пријekoј потреби државе да својим мањинским (su)грађанима осигура увјете за живот достојан човека, те да се потом разиду ушћени попут Pinkija.

Stoga ovogodišnje Priznanje "Dr. Ferenc Bodrogyári" **Zoltánu Siflisu** (Золтан Шифлиш) за филм **Ahol nincs jövő, nincs háza** (Ахол нице јеве, нице хаза) није ствар прошлогodiшње ауторске продукције него ovogodiшње plagijatorske provedbe за будућност. Ха валаки нем хисзи...

Зларко Ронић **Rómicz Sztatko**

Uvjeti za zabrinjavajuće rezultate

Popis stanovništva za svaku državu značajan je datum. Kroz popis se daje i vidi cjeloviti presjek društva, njegova projekcija za budućnost: održava se njegova dinamika razvoja ili stagnacija na raznim razinama, te stupanj demokratičnosti i inkorporiranosti u moderne svjetske tokove.

Jedna od validnih stavki u popisnoj listi jest nacionalna pripadnost, kod koje se, u konačnoj instanci, vidi njezin stupanj kohezije kolektivnosti, strukturalne uklopljenosti društva u državu i napose očuvanost i trajnost nacionalnog bića i nacionalnih interesa.

Postoje razne definicije nacionalne i njegove geneze, te obujma njegova sadržaja. Najčešće je određen jezikom, kulturom, tradicijom, vjerom, mentalitetom, regionalizmom... Što je pojam nacionalna bogatiji, njegov obujam je uži, jer se ne može svesti ni na jednu od rečenih odredica, a nadređen je svakoj pojedinačno. Često, kad se precizno odredi, nacionalnost se pretvara u svoju suprotnost, izmitologizira se iznutra, te ne trpi snošljivost spram druge nacije, kulture, vjere, jezika... Nerijetko je u povijesti na ovim prostorima bilo opasno biti nacionalno svjestan. Posljedice trpimo i danas.

Raskorak između bića i interesa

Pristupimo li da je nacija političko-ontološka kategorija, vezana za pojam države, koja teži društvu kao jedinstvenom skupu različitosti (biti jedinstven u mnoštvu i različit u jednakom) nacija je tada nositelj ljudskog bogatstva koja je izdvaja zajednicu sue generis u kojem se ja nalazi u mi, kao dio veći od cjeline.

Ako smo naciji pristupili kao političkoj kategoriji, vezanoj za nastajanje, postojanje i održavanje države, u kojoj pojam narod sublimira u novu kvalitetu, što odmah uvodi i značenje većinske nacije dominante u konstituenta države. U višenacionalnim državama tada imamo dva ontološka odnosa. To podrazumijeva da većinska nacija u odnosu na svoje biće, ima "prirodne" mehanizme održavanja svoga identiteta. Ima izgrađene sve institucije, ne osjeća strah od asimilacije, a i biološki je stabilna. U demokratskim državama harmoničan je odnos između održavanja nacionalnog bića i očuvanja i razvoja nacionalnih interesa. (Na žalost, imali smo prigodu uvjeriti se kako je u SR Jugoslaviji došlo do raskoraka između bića i interesa te opasnog brkanja pojmova).

Nacionalne manjine imaju specifičnu težinu, okrenuti se očuvanju i njegovanju svog nacionalnog bića kroz vlastitu organiziranost, a svoje nacionalne interese tražiti, pa i zahtijevati u okviru domicilne države, što ne isključuje i druge oblike zaštite. Kod manjina problem prirodne ili nasilne asimilacije je stalno, ako ne prisutan, a ono otvoren. U nestabilnim vremenima animozitet prema manjinama raste, sputavaju im se individualna i kolektivna prava. Što je nacionalna manjina brojnija, izloženi su većim i žestocim pritiscima u nedemokratski

riješenim situacijama problem separatizam je latentno prisutan.

Manjine, čija je brojnost u odnosu na većinsku naciju znatno manja (daleko od kritične mase), nastoje sačuvati i njegovati više na planu kulture, tradicije, jezika, vjere... Često zbog "manjka" intelektualaca i stvaratelja završava u folklorizmu i čini je pogodnom za brzu prirodnu asimilaciju. Razvija se nerijetko i strah od javnog iskazivanja i opredjeljenja za vlastitu naciju (zbog ograničenog napredovanja u karijeri i sl.).

Uzmimo za paradigmu Suboticu.

"Uživanje" animoziteta

Ovo je multinacionalan, multikulturalan i multikonfeksionalan grad. Multimulti grad. U njemu, u posljednjem desetljeću prošloga stoljeća, specifičan slučaj i mjesto imaju Hrvati. Poslije raspada bivše nam države, postali su prvi puta na ovima prostorima nacionalna manjina, i to od države nepriznata manjina (stvar politike). U isto vrijeme, dok im se ne priznaje status manjine, etničkoj skupini Bunjevaca nudi se i obećava od nekog ministarstva da će postati narod, i to narod pod šifrom 028. S obzirom na poznate odnose između SR Jugoslavije, koja nije ratovala, i Republike Hrvatske, koja je po nekima ratovala sama sa sobom, ovdašnji Hrvati bili su izvrgnuti strahovitoj presiji. I to mučnoj. Po mnogim ispitivanjima, poslije Albanaca, "uživaju" najveći animozitet od većinskog naroda. U takvom okružju opredijeliti se za Hrvata nije bilo uputno. Trebalo je sačuvati glavu, a ne razmišljati o nekom očuvanju identiteta. Jedino je u to vrijeme politička stranka DSHV imala petlju da se stavi u obranu njihovog interesa. A danas, uoči popisa, Ustavni sud Jugoslavije poništava odredbu Statuta Skupštine općine Subotica o službenoj uprabi hrvatskog jezika. Demokratski je doprinos nove vlasti, koja sve ubjedljivije ide na fonu da su manjinska prava na najvišoj svjetskoj razini osigurana. Kako se u popisnoj listi stanovništva predviđa i jezik kojim se služite, neće se moći izjasniti, jer takve rubrike neće ni biti. Znači, "ustavno" su Hrvatima uskraćene bitne odrednice, koje određuju složeni pojam nacije.

Simptomatično je u cijeloj situaciji položaj i uloga stvaralačke inteligencije. Dodamo li ovome da u Subotici, kao najjačem središtvu Hrvata u SR Jugoslaviji, postoji podjela na Bunjevce, Šokce i Hrvate sa zdušnom podrškom većinske nacije, onda se za rezultate unaprijed popisa moramo zabrinuti. Osobito ako znamo da oni nemaju mogućnosti svoju svijest nacionalno promicati, praktički su bez medija.

Jasno, ako se nešto ne promijeni, u takvoj situaciji gubimo svi, s obzirom da će brojčani popis stanovništva po nacionalnoj pripadnosti imati bitnog upliva na stanje kulture, očuvanja

tradicije, gospodarstva, pa i na duhovno stanje. Neki dan u novinama čitamo da je u Subotici svaki Hrvat Bunjevac, a da svaki Bunjevac nije Hrvat (po načelu: svaki je "zvezdaš" crveni štit). Ne znači da je svaki crveni "zvezdaš" Hrvat. Naravno, to je netočno, jer u Subotici nije svaki Hrvat Bunjevac. Ima i Hrvata Dalmatina, Hrvata Hercegovaca, Istrijana, Slavonaca. No, dok se regionalno, recimo Dalmatina izjašnjava kao Dalmatinac, on je svjestan da je nacionalno Hrvat. Isti je slučaj za Sumadince. Oni znaju da su Srbi i nikomu živome neće pasti na pamet da u popisu traži posebnu šifru za njih. Na kraju, svaki pojedinac uoči popisa stanovništva treba razmisliti kojoj naciji pripada. Na taj će način pridonijeti očuvanju svog nacionalno posebnog i kolektivnog bića. Istodobno brinuti svoje interese u državi u kojoj živi. Sjetimo se Tesle: "Ponosim se svojom hrvatskom domovinom i srpskim porijeklom. To su mostovi."

Uostalom, mislim da je nacionalno izjašnjavaње stvar svakoga pojedinca i njegov osobno pravo da se opredijeli po svojoj osjećanju. No, nota bene, pojedinca nema bez kolektiva, a kolektiva bez svjesnih i odgovornih pojedinaca.

Vojislav Sekelj

STUDIO I LABORATORIJA

Dušana Petrovića 4
SUBOTICA
tel.: 024/553-978
fax: 024/555-891

BRZE I KVALITETNE FOTO USLUGE

Posetite
diskoteku
MVM
trg cara Jovana Nenada

10. veljače 2001.
broj 107

Izdavač: HKC "Bunjevačko kolo"
Preradovićeve 4
24.000 Subotica.
Tel./faks: 555 589

žiro račun: 46600-678-7-3551

Glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj,

Tehnički urednik:

Drago Poljaković,

Uredništvo:

Dušica Jurić, Mirko Kopunović.

Dujo Runje, Alojzije Stantić,

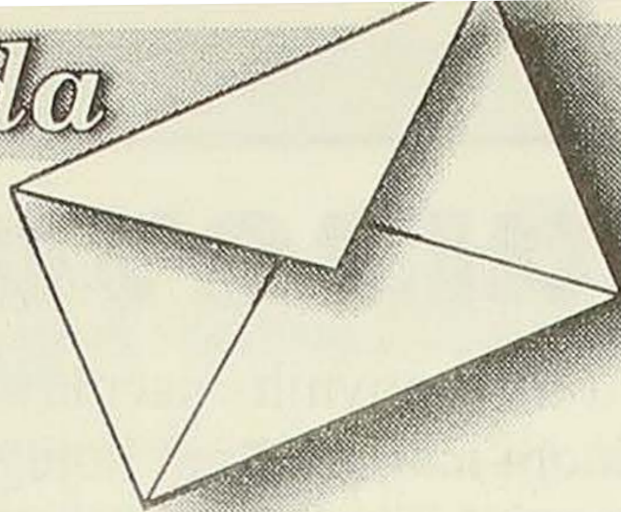
Tomislav Žigmanov

Priprema: Wizartdizajn Subotica

Tisak "Globus" Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. g.

Izlazi svake druge subote.

Bezakonje i zakoni

ok se o neophodnosti promene zakonodavstva govorilo načelno, gotovo svi nisu saglasni da stare zakone treba menjati. Pošto je Demokratska opozicija došla na vlast, reče je da ispunjava obećanja. I, gle čuda, mnogi od onih koji su za nju glasali sada se govore promenama.

Najviše bure izazivaju zakoni o privatizaciji i denacionalizaciji. Prvi se tiče statusa društvene, to jest svačije, to jest ničije imovine. Radnik je znao da, recimo, »Zorka« (29. novembar) nemaju vlasnika. Znao je da nikog lično neće oštetiti ako iznese tanjir i tanjir iz restorana društvene ishrane, ako neke deo sa mašine, česmu iz kupatila itd. Znao je da niko ne može da ga plaća tako malo koliko malo on može da radi. I, konačno, znao je da ga neće otpustiti ma koliko malo radio i koliko krao.

Sada je država naumila da svemu ničijem vraća vlasnike. Smiljanićev sindikat, koji se ko zna zašto naziva samostalnim, ciknuo iz svoje kase. Kao, ne može to tek tako. Nije u redu da se nek za svoje novce kupi ceo pogon, preuzeće, čitavu fabriku... Valjda i radnička kartica ima neka prava... Šta će biti sa zaposlenima ako budući vlasnik odluči da ih otpusti da se radi osam sati i odbije da plaća one koji ne rade? Opetujući ta pitanja, Smiljanićev sindikat koji je pod Miloševićem

od svih radničkih prava zastupao jedino pravo na zimmnicu i ogrev zapretio je generalnim štrajkom.

Kako će podići na štrajk organizaciju koja ima samo rukovodstvo i predsednika? Nije važno. Važno je da je nova Srbija nasledila stari sindikat i da je on tek sada smogao kuraži da radi svoj posao. Kroz koji dan će isto tako dreknuti na pominjanje denacionalizacije. I upitaće s kojim pravom neko uzima zemlju od kombinata da bi je vratio vlasniku, odnosno njegovim naslednicima. Neće se pitati s kojim pravom je neko uzeo zemljište od vlasnika i poklonio ga kombinatu ili zemzadruzi.

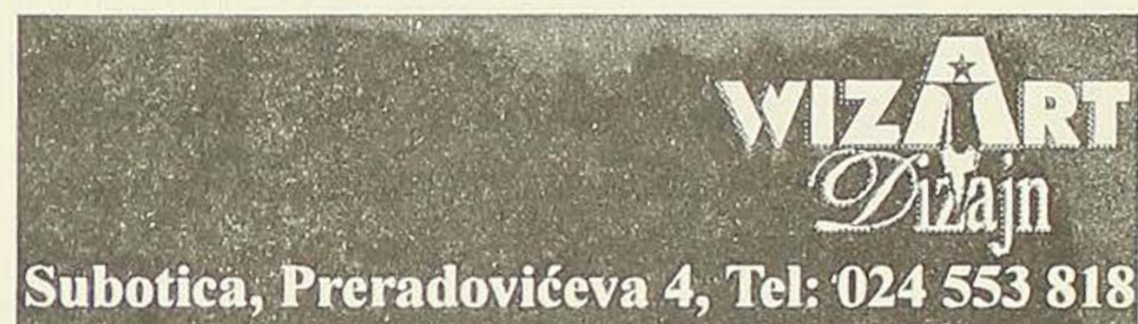
Komunistički poredak bio je naopak upravo stoga što je donosio zakone mimo svakog prava. Zašto među vojvođanskim paorima nije bilo komunista? Pa zato što su oni imali svoju zemlju i nije mogla da ih privuče parola »Zemlja seljacima«. Vojvođanski paor jeste vazda želeo da stekne što više zemlje, ali nikad nije težio da dobije tuđu zemlju. Komunisti bezemljašima i proleterima nisu delili svoje, već tuđe zemlje i fabrike. Oni koji su dobili tuđe tako su se prema njemu i

odnosili. Zato je komunizam propao. Komunističke navike i shvatanja nisu.

Ljudi bi voleli demokratiju, ali da i dalje žive u stanu koji je od nekog otet (nacionalizovan, ako to lepše zvuči), da dobijaju platu od zadruge koja gazduje zemljom oduzetom od nekoga, da im članska kartica Smiljanićevog sindikata garantuje platu bez obzira da li nešto rade i, naravno, da im se jamči da i dalje neće morati da plaćaju struju i gas jer, pobogu, nemaju para.

Nema demokratije, gospodo, dok jedan redovno plaća struju, a desetak njih se smeje. Nema ni države, zvala se ona Jugoslavija, Srbija ili Vojvodina. Jako brzo će propasti i ono malo što je od nje ostalo ako se ne napravi reda. Za početak, da se svakom vrati njegovo i da svako plaća ono što uzima. Ako nema da plati, nek ne uzima. Ili neka ide u Kinu. Tamo još cveta komunizam.

Mihal Ramač

Nane naših «ljubimaca»

Knjižice na XII. (dvanaestom) katu

Na ovu prigodu tekst je namijenjen našim neobičnim čitateljima običnim građanima. (Čijim ušima još uvijek više godi reči se nazove tako iskonski familijarnom i općim riječju narod, čiji je dom, naravno na XII. katu) Znači, onoj skupini kategorije koja u svakom društvu čini najlojniji sloj. Brojnost, kao univerzalna kategorija za sva vremena i sva društva, valjda je jedina dodirna točka koja našeg običnog građanina spaja s ostalim mu srođnicima na planeti. Mnogi drugi elementi pokazuju, na planeti, kanal razdvajanja u odnosu na istu kategoriju koju obično nazivamo razvijenim svijetom.

Za našeg običnog građanina, primjerice, čitanje je neuobičajeni hobi. (Stoga je i surfanje na internetu redaka više nego ugodno, zalutalo zanimanje.) Ovo, naravno, pod pretpostavom da brojna istraživanja javnog mnijenja, provedena posljednjih desetak godina, nisu rađena s ciljem da običnog građanina lažu. Nedostatak navike čitanja, mjereno u velikoj mjeri potencijalno-trajno svojstvo je mogućnost donošenja zaključka na osnovu vlastita suda, stvarajući ujedno tekst kao dominantnu kategoriju duha, a čija je najuočljivija značajka propuh u glavi. Ovaj, kao i duo (propuh u glavi kao posljedica nedostatka duha) zadovoljenje traži (i nalazi) na nižoj razini kakva je, primjerice, audiovizualna, koja najčešće ne zahtijeva

uključenje i intelektualne komponente kao svojevrsnog napora. U takvoj situaciji, naravno, obični građanin dobiva informaciju kao finalni proizvod s izvornom oznakom "Made in Manipulation". Sjetite se samo ranijih filigrantskih unikata RTS-a, TV "Pinka", lokalnih RUP-radija i RTC-a spram kojih su veličine poput "Politike", "Politike ekspres", "Večernjih novosti", "Dana"... bile unaprijed osuđene na izgublenu bitku zbog jednostavnog razloga, jer zahtijevaju već pomenuto - čitanje. Ili: ukoliko ste se ovih dana probudili, uključite sve to isto, prelistajte novine i suočite se s istinom kako Vam je susjed zapravo oduvijek bio Demokrat Sam po Sebi samo što Vi to do sada niste razumjeli. Ukoliko ni od sada to niste u stanju razumjeti, onda spadate u kategoriju građana kojoj bi najbolje bilo otići odavde ili pak posuditi prijevozno sredstvo Sancha Panze (marke "rosinanta") ili, jednostavno, otići u najbližu birtiju i iz nje ne izlaziti dok nebom ne zavlada duga, a okoliš dobije ružičaste boje.

Pred nekoliko godina u nekim je novinama pisalo kako je danska vlada pala stoga što je obećala da će godišnja stopa inflacije iznositi, recimo, 0,3, a već u kolovozu zabilježena je 0,8%. Rečeno našim rječnikom "digla se kuka i motika", tj. kako oni (Danci, primjerice) vole reći, reagiralo je javno mnijenje (oporba, mediji, nevladine udruge... sve do njihovog običnog građanina). Što su ti cjepidlake.

Kod nas? Neeeeee! Pa tko će normalan obraćati pozornost na decimale kada ni 00.000.000.000 iza petice na novčanici nisu predstavljale veći problem. Uostalom, novčanice se i tako razlikuju po boji. Ubojstva? Pljačke? "Reket"? Otmice? "Pa nisam valjda ja Ivan Stambolić!? Toga čovjeka niti poznajem!", reći će naš obični građanin, gledajući u čudu ukupno 22 komada homo sapiensa okupljenih tim povodom na nedavnom prosvjednom skupu na Otvorenom sveučilištu. "Nisam valjda ja plaćen da brinem o tome", reći će naš obični građanin o radu ministara, ministarstava, direktora, zavoda... ah, da, političara... sve do, kakve li rijetke sreće, prilike da se i osobno susretne s nekim od njih i bogobojažljivo mu tada priopći istinu kako su on i vlast spojeni pred Bogom i to neka nijedan čovjek nekakvom kontrolom iz čiste zavisti ne razdvoji. Eto pravog, jednostranog i bezuvjetnog puta ka bezgrešnosti vlasti, jer je grijeh u startu oprostjen, a samim tim isključen i uništen. U takvoj situaciji ne zna se kome više smetaju mediji, nevladine udruge ili čak pojedinci: vlasti ili običnom građaninu, jer sumnjičavost doživljava(ju) kao buku koja remeti san duha.

Stoga, po mnogo čemu, stara matrica nove vlasti još za dugo ne treba previše brinuti. Obični građanin - ukoliko istraživanja javnog mnijenja provedena kod nas posljednjih desetak godina ne lažu čitanje doživljava kao neuobičajeni hobi. A nedostatak navike čitanja...(Vidi:drugi pasus). Zlatko Romić

O graditeljima hramova

Dakle, sada je već prečito da Netko u našoj sredini hoće graditi još jedan crkveni hram. To za svakog normalnog čovjeka, bilo da je on vjernik ili ne, jest ideja hvale vrijedna. Ona je dobro po sebi. Jer, onaj tko hoće hram graditi i biti tako hramograditeljem, taj vjerojatno hoće i da ide u njeg. A tko ide u bilo koji Hram, taj postaje bolji, osobito u moralnom smislu. Naime, taj svoj život temelji, prije svega, na strahu od Njega (ne hrama već od Onoga radi kojega se hram i podiže), što uvjetuje onda i to da čovjek sebe odredi i razumije kao manje ohol.

Jer, oholost je za čovjeka izvor iliti uzrok najvećeg zla. Zna se to, naime, još po sudbini Lucifera, najinteligentnijeg među anđelima, koji je htio, uzoholjen, postati Bogu jednak, pa je završio kako je završio pao je i postao uzročnikom zla. A da je u nas mnogo zala uzrokovano od strane uzoholjenih ljudi, dakle bezbožnika koji su sveskrhani ohološću, ne treba, vjerujemo na našu veliku žalost, previše ovdje i sada elaborirati...

Sluge zemaljskih bogova

Jer, do jučer su mnogi služili jednom zemaljskom bogu. Stoga se svi radujemo da se sada, barem se bogobožni nadamo, neki od njih usmjeravaju i k onom Nebeskom Bogu. Onom istinskom i pravom, spram čijega se principa Ljubavi čovjek u životu mora podrediti i stalno podređivati. Naime,

Ljubav je jedno od osnovnih načela u kršćanskom moralnom nauku spram kojega se čovjek mora ravnati biti u ljubavi jednak Stvoritelju.

No, u našem je slučaju hramogradnje u Đurđinu problem u tome što se usput nešto hoće i bezljubavno srušiti, te tako pokazati, valjda, tko treba da je ovdje zemaljski gazda. Osiono i nadmeno nekako, s premalo uvažavanja, želi se graditi hram, i to baš sada kada je sa zemaljskim bogom, izgleda, gotovo. Pri tomu, očito, manjka razumijevanja za onog Drugog i njihovo povijesno naslijeđe.

Pri tome se, ne znamo da li namjerno ili ne, zaboravlja da su Ti drugi nešto već učinili i ovdje na terenu, te nastoje i dalje činiti i glede njihovog vjerskog dobra. Ali, o tome šute ne samo budući graditelji hrama, već i potencijalni bogoslužitelji, te oni koji dižu tenzije oko cijelog ovog slučaja, koji u biti, naglašavamo, nije upitan.

Praksa je drugdje drugačija

U tom smislu treba naglas reći i tako u javnosti osvijestiti činjenicu da je Katolička crkva, to jest Subotička biskupija dala u posljednjih desetak godina 6 (slovima šest) svojih hramova na korištenje sestriškoj Srpskoj pravoslavnoj crkvi na teritoriju Bačke. A o tome šuti svatko. Šuti svatko, dodajmo još i to, i o nedavnom posjetu šabačkog episkopa Lavrentija Vječnom gradu, kada je papa Ivana Pavao II. na

srpskom jeziku pozdravio pravoslavnu braću u vjeri, te da su neki hodočasnici (a radilo se o njihovom crkvenom zboru koji su skupa sa šabačkim katoličkim svećenikom gostovali u Italiji) čak i zaplakali. Istina, o tome su stidljivo izvijestili neki nezavisni mediji, koji za svoj cilj nemaju imbecilno inzistiranje na razlikama i mržnju spram drugih, već da ukažu na pozitivne momente susretanja različitog.

Dakle, globalno se nastoji da se izbjegavaju netrpeljivi odnosi, a na otužnom nam se lokalno nekako djeluje histerično i u strahu. To ne samo da je daleko od prakse koja vlada u uljuđenim društvima, već je jako daleko od kršćanskih načela. To bi trebali znati ne samo hramograditelji, već i oni koji prate ovu akciju.

Oni bi možda trebali postaviti vrlo hladno pitanje zašto se hram ne gradi, recimo, ujedno i u Novom Žedniku, gdje je postotak pravoslavnih vjernika neusporedivo veći. Ili zašto su hramovi Srpske pravoslavne crkve ne poluprazni tijekom "običnih", nedjeljnih bogoslužjenja, već gotovo prazni. Jednostavno, zašto se podgrijavaju nacionalne i/li vjerske tenzije kada je u pitanju ovaj problem, te zašto se ne radi glede toga u miru i staleženo. U ljubavi. Jer, ovako to samo pridonosi našoj ružnoj slici. Naime, to je samo dodatni detalj na našu već ionaku sramnu sliku o nama samima, koji čini se, hoćemo biti jednaki Bogu, neznajući da smo jedino grešni svi jednaki, ali ne Njim, već pred Njim.

Tomislav Žigmanov

Mađarska manjina u vladi: da ili ne?

Pogodnost(i) prisustva Europske unije

dolazi od Europske unije, zapravo spoznaja političkih predstavnika većinskih naroda da bez rješavanja manjinskog pitanja nema odlaska u Uniju. A ostati izvan europskih tokova znači stagniranje neku vrst poluizolacije čije posljedice nitko bolje ne poznaje od ovdašnjih ljudi.

Ima, dakle, nade da ovdašnja vlast počena gorenavedenim iskustvima neće čekati deset godina s implementacijom europskih normi, među ostalim i onih propisa koji se odnose na kolektivna prava manjina.

U ovoj situaciji čini se razumnom odluka Saveza vojvodanskih Mađara da sudjeluje u vršenju vlasti na svim razinama. Ono što može biti problematično jest činjenica da SVM nije dobio nikakvu konkretnu i čvrstu garanciju glede ispunjavanja nekih svojih zahtjeva a vidjeli smo na primjeru drugih zemalja da ponekad ni to nije dovoljno za realizaciju istih što pomalo liči na "blanko" račun dan prije svega srbijanskoj vladi u vidu a priori povjerenja. Svakako vrijedi pokušati i na ovaj način SVM to čak smatra svojom obvezom jer, na koncu konca, uvijek se može izaći iz vlade.

U svakom slučaju, u novoj vlasti ima nekoliko ljudi koji su dokazali kako imaju sluha za manjinske zahtjeve, a pouzdano se zna i to da su uveliko spremni prema savezni zakon o manjinama koji će sudeći po najavama predvidjeti neku vrst personalne, tj. kulturne autonomije za sve priznate manjine. Ako je tako, početak je više nego li dobar. Možda stvarno nećemo čekati desetak godina do neke normalizacije međusobnih odnosa.

Mihók Rudolf

Kontroverzna iskustva mađarskih zajednica koje žive izvan granica matične države glede sudjelovanja u radu vlada njihovih zemalja bila su stalnim uzročnikom podjela unutar političkog javnog mnijenja dotičnih zajednica. Ima li smisla sudjelovati u vlasti, povećavaju li se time šanse za ostvarivanjem zahtjeva za kolektivnim pravima? Potvrđan odgovor bio bi logičan da, recimo, primjer Rumunjske gdje živi blizu 2.000.000 Mađara ne pokazuje kako tamošnja politička organizacija Mađara tijekom cijelog četverogodišnjeg mandata koalicijske vlade (s njihovim sudjelovanjem) nije uspjela izdejtstvovati poštivanje koalicijskog dogovora u cijelosti, tj. onih dijelova koji se odnose na (ponovnu) uspostavu mađarskog fakulteta, na vraćanje imovine mađarskim crkvama itd. Ni iskustva Slovačke nisu ništa bolja iako i Stranka mađarske koalicije sudjeluje u radu vlade. Glavna zamjerka protivnika participiranja u vlasti jest da to samo daje legitimitet vlasti većinskog naroda (izlog prema EU), a da se pri tomu za uzvrat ne dobiva ništa. Javlja se klasične priče o "prodaji kolektivnih interesa" za parče vlasti.

Posljednjih nekoliko mjeseci, međutim, nisu bili plodni samo za srbijansku demokraciju već i za rumunjsku i slovačku: u obje zemlje (čitavo desetljeće nakon pada berlinskoga zida!) mađarski jezik se uvodi u službenu uporabu u onim naseljima gdje je udio mađarskog stanovništva preko 20%. Rumunjski je paradoks u tomu što tamošnji Demokratski savez Mađara uspijeva ovo izdejtstvovati nakon svoga silaska s vlasti, tj. poslije izbora na kojima pobjednik formira manjinsku vladu i prinuđen je i na ovakove ustupke. Optimisti tvrde kako je posrijedi prije jedna druga prinuda ona koja

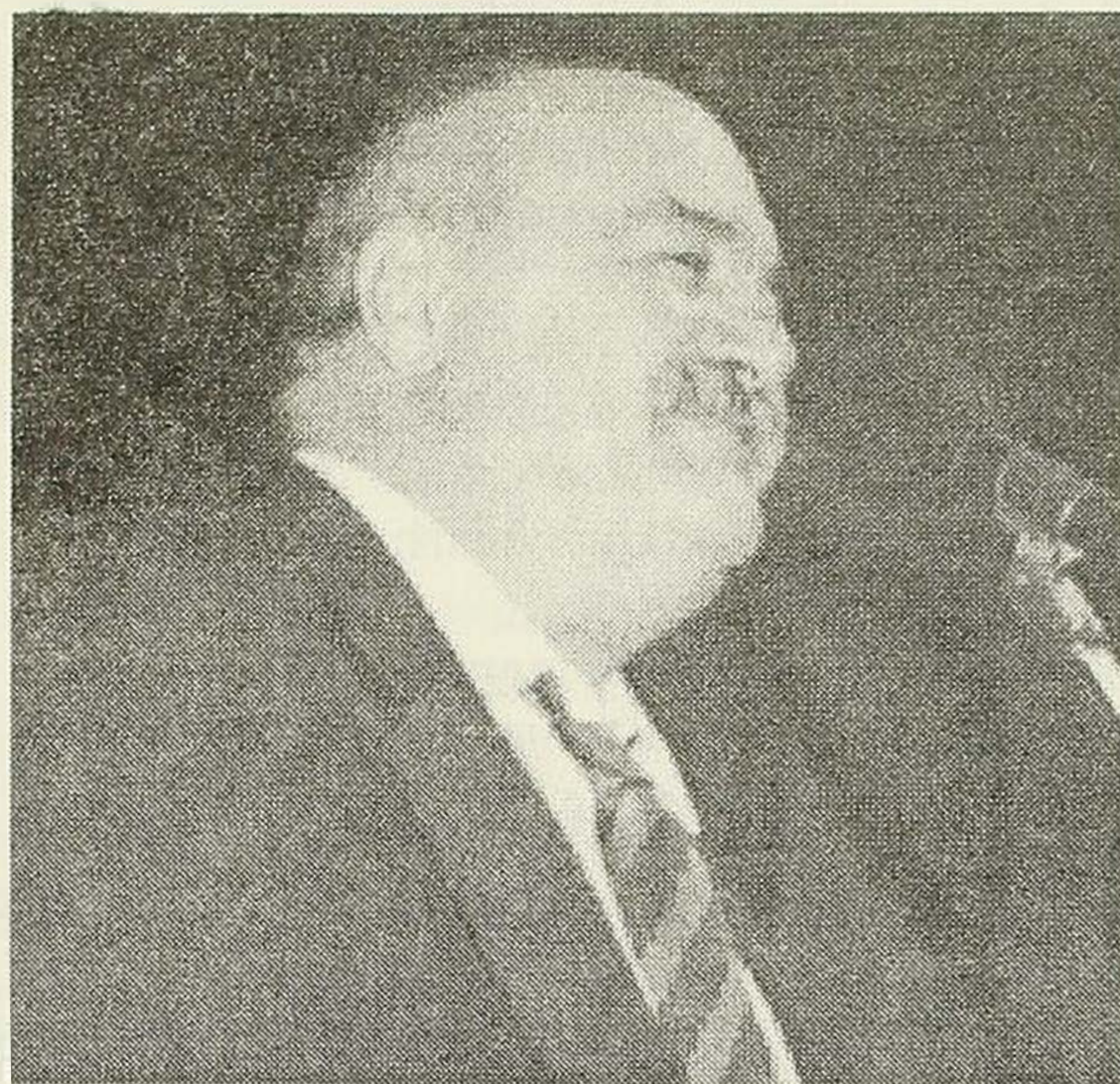
Partijska i gradska strana svijeta

nek je nekoliko sati kako u stolici gradonačelnika Subotice više ne sedi Kasa József i možda je pretenciozno već krenuti u ocenjivanje deset i kusur godina njegove vladavine. Ali novine, pa ni "Žig", ne trpe takozvanu istorijsku kancu, ako ta sintagma uopšte ima nekakvo značenje. Kao, kada se vremenski odmaknemo, pa do javnosti dođu razni dokumenti i saznanja nedostupna vo onom trenutku, bolje ćemo moći oceniti šta se tada događalo. Otprilike kao kada bi se gledalo, radi sveobuhvatnijeg pogleda na stvar, izmaknuo na obližnju planinu, odakle se ona vidi samo kao nepregledna masa, da bi stekao bolji uvid u odnos između njenim stanovnicima i lakše razumio tajne saobraćajnog sistema uspostavljenog na lijanama.

Božešta. Premda sa aspekta manje nauke ima nešto u toj distanci, uveren sam da najbolju ocenu o nekoj epohi ipak mogu dati oni koji su je proživeli. A Kasin svakako u stolici gradonačelnika dovoljno dugo da bi mogli govoriti o njegovoj eri. I mi mu i danas prigovaraju da je proizvod ekonomističkog sistema, da je sukob sa Božovićem samo fingiran da bi se Kasi dobio rejting. Sumnjam. Kasa je dovoljno tvrdoglav da ne bi ulazio u takve igre, a Božović da ni Božović nije kalibar pred kojim bi se saginjao. U svakom slučaju, Kasa je na čelo grada u predvečerje ratničkih događaja, koji nisu prodrli u zidove gradske zidine kojih ionako nismo ništa manje, nego dobar deo Evrope, sa talasima koji lagano putuju ka nekim egzotičnim krajevima. Ironija je sudbine da je mala evropska zemlja, gotovo u epicentru tih događaja, do tada neprikosnoveni favorit u pogledu boljoj budućnosti koja se otvarala, a sada pod noge sve (svoje) adute, sama sebi priprema kontru i odlučila da krene ka budućnosti pakla.

Stigla ih je, naravno, pre nego što se pojavila. Sve u svemu, Kasa je u takvim okolnostima, čini mi se uz najmanje žrtve,

uspeo da nas prevede u treći milenijum. Verovatno mu je u tome pomogla i njegova pomalo neobuzdana priroda, ali i nepogrešiv instinkt kakav nemaju ni mnogi poznatiji političari. Uostalom, da nije tako,

Kasa József

da nije sposoban pogledati i iza horizonta koji omeđuje svojeglav, tvrdoglav pogled kakav mu mnogi pripisuju, ne bi sada bio tamo gde jeste. Drugim rečima, osećao je i razumevao potrebe trenutka. Grmio je i psuvao svakog koji je ugrožavao Grad koji je osećao svojim, ali je umeo da podalje od očiju javnosti sa predstavnicima režima na koje je izlivao reke žuči isposluje nešto za Suboticu. Zli jezici bi rekli i za sebe, ali to nije priča koja me u ovom momentu zanima. Kasini prethodnici u stolici gradonačelnika sa uspehom su uvodili grad iz jednog u drugo stoleće. Njemu je pripalo da ga uvede u novi milenijum, uz podršku režima čiju smo prethodnicu, a da toga nismo bili ni svesni, sami doveli u grad. Iza Miloševića je u zemlji, kao i iza Ristića u pozorištu, nakon velike pompe ostala samo pustoš.

Kasi nesumnjivo pripada zasluga što ta pustoš nije konačna i nepovratna. Na kraju krajeva, on je nije ni priznavao. Sa upropaštenom privredom, osiromašenim stanovništvom, bombama nad glavama, on je nastojao (i) da gradi Grad. Mnogi su (bili)

skloni da bazene, pozorište, novu fontanu proglase spomenicima koje Kasa namerava da ostavi iza sebe. I političari su samo ljudi i ne znam zašto bi njihova sujeta bila manja nego sujeta umetnika, ili estradnih zvezda. Ili naučnika, što kaže naš sugrađanin, nagrađivani profesor inovator. Svi ono hoće da ostave nešto iza sebe i neka su dakle i bazeni i pozorište i fontana i mnogo šta drugo imali biti i nekom vrstom spomenika vremenu kada nas je Kasa vodio. Ali, neka mi niko ne kaže da sve to nije trebalo izgraditi. Odnosno, uveren sam da je Kasa, čak i ako povremeno ni sam, prema sopstvenom priznanju, nije znao koja mu strana srca kuca jače, partijska ili gradska, u celini gledano nije radio protiv interesa grada i njegovih građana. O pojedinostima se možemo svađati, nekom drugom prilikom.

Ne mogu da tvrdim, ali mogu da zamislim da je dojučerašnji gradonačelnik potajno možda sanjao da nadmaši svoje prethodnike, onu dvojicu što su duže od njega bila u prvoj stolici grada. Ako mu je trenutno zbog toga žao, neka se seti okolnosti pod kojima su oni napuštali (tadašnju) gradsku kuću. Istina, o tome mi znamo samo sa izvesne istorijske distance...

Dorđe Dragojlović

Konvertit, kao i svi mi

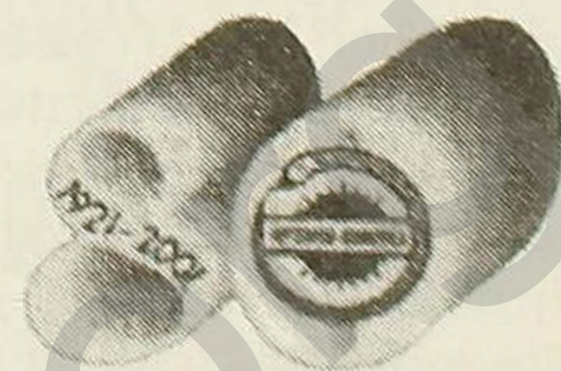
Na pominjanje Kasine partijske strane srca svako će pomisliti na stranku kojoj je na čelu, jer u sećanju (eh, ta distanca!) polako blede saznanje da je i on promenio nekoliko stranaka. Konvertit je, kao i svi mi, ali kamenom neka se baci Mikika, valjda jedini naš sugrađanin koji još veruje svom nekadašnjem mišljenju. Istorija Kasinih preleta manje je poznata: uglavnom je opisan poslednji čin u kom je nastala njegova sadašnja stranka. Zanimljiva epizoda, ovcenčana (bukvalno!) trenjem, koja je rezultirala njegovim pristupanjem stranci iz koje je izašao da bi formirao ovu koju sada vodi, još nije ispričana. Bilo valjda prilikom za to.

Polaznici tečaja "Novinari u akciji"

Poseta Radio Subotici

U četvrtak 25. januara mladi novinari, zajedno sa Dijanom Kopunović, posetili su Radio Suboticu. Tamo ih je dočekao glavni i odgovorni urednik Redakcije na srpsom redakcije Čedomir Kilibarda. On je mladim novinarima govorio o novinarstvu, a kasnije odgovarao na njihova pitanja. Deca tečaja "Novinari u akciji" su takode posetili dva studija i još nekoliko prostorija Radio Subotice. Desetak polaznika ovog tečaja je završilo svoj obilazak i radosno se vratilo svojim kućama.

Antonija Vaci

NOVOOTVORENA
VETERINARSKO
POLJOPRIVREDNA
APOTEKA

u Subotici, Jugoslovenska br. 47
Telefon: 024/567-926

SALAŠ
ZMLJORADNIČKA ZADRUGA
Tel: (024) 566 - 577

Predsjednik Njemačkog narodnog saveza Rudolf Weiss o zahtjevima novim vlastima upućenim sa skupštine ove organizacije:

ČIST OBRAZ, D(R)UGA LJUBAV

**** Krajnja vrijednost oduzete imovine vojvodanskim Nijemcima danas iznosi oko 26 milijardi DEM **** Isprika bi značila jadan duboko moralni čin novih vlasti kojim se one ne smatraju izravnim nasljednicima one koja je činila zločine nad vojvodanskim Nijemcima ****** Svi naši zahtjevi jednoglasno su prihvaćeni od strane naše domicilne države i stoga su i izazvali veoma upečatljiv dojam ****** Velika je greška nove vlasti što stari komunistički kadar, koji je ostao u sudovima i drugim institucijama, nije doslovoe počišćen nakon 5. listopada. Ti ljudi sada prave bruku i sramotu ovoj državi s odlukama koje su izvan pameti

Kada jednoj narodnosnoj zajednici s preko 400.000 pripadnika -- koliko je, primjerice, bilo Nijemaca u Vojvodini -- za razmjerno kratko vrijeme "uzmanjka" 395.000, onda tu ne pomaže čak ni najutopističkija verzija o prirodnoj asimilaciji. A kada jedna narodnosna zajednica -- kakva je danas, primjerice, njemačka u Vojvodini -- s tek nešto više od 5.000 izjašnjenih pripadnika i dalje ostaje zatočenikom kolektivne krivnje, a da se s avnojevskih odluka o njihovom stavljanju izvan zakona još nije podigla pedesetsedmogodišnja prašina, onda i nije tako čudno što su zločini, uglavnom nad civilnim stanovništvom, prekriveni isto takvim slojem prašine kolektivnog zaborava, tj. danas se doživljavaju na razini deratizacije. Čudno je, međutim - jer to zdrav razum, pa i pragmatizam, nalaže - što nitko od predstavnika nove vlasti na novoj adresi nije pronašao "Bon-ton" i kurtoazno izjavio da ne želi biti dio prošlosti u kojoj je nacionalna pripadnost često bila dovoljnim razlogom da ostaneš okaljan i bez imovine i bez glave. Ovo tim više, jer četveromjesečne priče o deklarativnoj okrenutosti (razvijenoj) Europi opasno prijete da po obujmu nadmaše one o demokratsko-bratskoj Kubi, Libiji, Kini, Iraku, Rusiji i Bjelorusiji. Stoga, ni danas, 9. veljače 2001., šest zahtjeva sa skupštine Njemačkog narodnog saveza 27. prosinca prošle godine ne izgledaju ništa manje tabu tema u odnosu na šutnju kao posljedicu dugogodišnjeg straha sve do "demokratske revolucije" 5. listopada 2000. Predsjednik Njemačkog Narodnog saveza Rudolf Weiss o službenim ili neslužbenim kontaktima s predstavnicima novih vlasti glede traženja za priznavanjem manjinskog statusa, povratu ili obeštećenju oduzete imovine, slobodnom pristupu arhivima... kaže:

Imali smo i službene i neslužbene kontakte i

moram reći da su, za razliku od predstavnika prethodnog režima, sadašnji ljudi spremni na razgovore i nadam se da će biti dovoljno mudrosti da se naši zahtjevi razmotre, ne samo na diplomatskoj ravni.

Imate li preciznu dokumentaciju o tome što je sve od nepokretnosti oduzeto od vojvodanskih Nijemaca i kolika je približna vrijednost oduzetoga?

R. W.: Postoji dokumentacija o svakoj oduzetoj kući, umjetninama, tvornicama, štednim ulozima koji su bili u jugoslavenskim bankama... Krajnja brojka obrađena je 1980. i to se i danas može izračunati na temelju vrijednosti unce zlata, tj. tadašnje vrijednosti američkog dolara. Krajnja brojka po tadašnjoj vrijednosti iznosi oko 18.000.000.000 (osamnaest milijardi) DEM, što bi danas iznosilo oko 26.000.000.000 DEM.

Kolonisti nisu krivi

Smatrate li realnom mogućnost da država, koja je danas jedna od najsiromašnijih u Europi, vrati imovinu starim vlasnicima ili ih novčano obešteti?

R. W.: Potpuno razumijemo financijsku situaciju sadašnje države, ali prvo što ona može uraditi jest da prizna da je to bila jedna obična pljačka, razbojništvo i nepravda i da to ostaje i nakon 56 godina i da se to treba ispraviti. Dakle, prvo bi država trebala učiniti jedan moralni korak, a nakon toga mogućni financijski korak koji će, naravno, uslijediti nakon zajedničkih dogovora i pregovora u smislu što je moguće učiniti.

Što bi, konkretno, za vojvodanske Nijemce danas značila isprika službenih vlasti za zločine počinjene pred više od 50 godina?

R. W.: Prvo bi to značilo veliki i dubok moralni čin da se predstavnici ove vlasti ne smatraju izravnim nasljednicima one koja je počinila genocid nad jednom narodnosnom skupinom, te da se distanciraju od nepravednih, amoralnih i protuzakonitih odluka i postupaka. Time bi nova vlast dobila jedan moralni legitimitet.

Imate li kontakata s ljudima koji se danas nalaze u domovima vojvodanskih Nijemaca? Ako imate, kakve su naravi ti kontakti?

R. W.: Kontakata ima i moram reći da su ljudi u većini slučajeva bili izuzetno ljubazni. Obavezno napominjem da ti ljudi nisu ni za što krivi. Mi to, naravno, znamo. Ti ljudi su najčešće ovdje silom kolonizirani. Oni su domove dobili od komunističke države koja ih je pravim vlasnicima otela. Stoga je kriva bivša država i tadašnja vlast koja je na taj način ljudima, koji su također bili u nevolji, "htjela pomoći".

Kakvo je zanimanje članova Njemačkog narodnog saveza nakon javno proklamiranih zahtjeva; javljaju li se s novim podacima?

R. W.: Ljudi nam se svakodnevno javljaju, straha je nakon društvenih promjena sve manje.

Opreznosti svakako ima. Ali, svakodnevno nam se javljaju s dokumentacijom koja potvrđuje dokazuje činjenicu o oduzimanju imovine. Također i naš dokumentacijski centar koji prikuplja svedočenja ljudi koji su preživjeli svakojake strahote svakodnevno dobiva gotovo nevjerojatne priče. Na temelju iskaza stičem zaključak kako je prava psihopatologija onoga što su ljudi mogli smisliti da nekome nauče. Recimo, na nedavnoj tribini koja je bila u Subotici jedna je gospođa prvi puta poslije 30 godina ispričala svoju traumu iz osnovne škole. Tada je, dakle, bila riječ o jednoj djevojčici koja je išla u III. razred osnovne škole i koju je učitelj stavio ispred ploče i natjerao cijeli razred, poslije je riječ o Švabici, da je pljune po licu! To su stvari koje na vidjelo izlaze ovih dana. Kada god smo pomislili da sve znamo o toj psihopatologiji nevjerojatnom sadizmu tzv. pobjednika, uvjete se, na žalost, još i danas iznenadimo da ima još nešto gorega i strašnijega od onoga što smo do sada znali.

Koje biste primjere istaknuli kao lijepe?

R. W.: Hvala Bogu, ima i pozitivnih primjera. U njima je nada za budućnost. Dakle, može se ovdje skupa živjeti, kao što se oduvijek i živjelo. Recimo, kada su komunistički odrodili svoj narod počeli genocid nad Nijemcima od 1944. do 1948. mnogi susjedi Nijemaca pomagali su ovom življu da se spase strahota. Izdvojim jedan primjer iz mjesta Schowe, koje se sada zove Ravno Selo, jer su mještani Srbi nekoliko puta spasili lokalni njemački živalj od bezobzirne osvete partizana. Ili u Elemiru, u Banatu, pravoslavni svećenik spriječio je strijeljanje sedamdesetak njemačkih civila. Bilo je još i drugih primjera kada su ljudi skrivali njemačke zene i djecu od silovanja, jer je to tada bilo masovno. Silovali su i žensku djecu, čak i starice koje su bile gotovo polupokretne. Dakle, od takvih strahota susjedi svih nacionalnosti su zaista pokušavali spasiti svoje susjede Nijemce koliko su mogli. Bilo je i primjera da su dva Srbina u južnoj Bačkoj strijeljani, jer su pokušali spriječiti komunistu nad nedužnim njemačkim življem. Kada kažem nedužnim, onda to zaista i mislim, jer je riječ o ženama, djeci i stracima. Na temelju tih pozitivnih primjera nastojimo ne zaboraviti ono što je dobro, ali ne možemo prešutjeti ni ono što je bilo strašno.

Zahtijevamo normalna ljudska prava

U kolikoj će mjeri, po Vašem mišljenju, međunarodna zajednica imati ulogu u rješavanju zahtjeva koje ste državni organi uputili sa skupštine?

R. W.: Naši su zahtjevi u sklopu normalnih ljudskih zahtjeva za priznavanjem prava nacionalne manjine i općim ljudskim pravima. To je tako naša stvar zapravo stvar koja se tiče svakoga uljudenoga društva, samim tim i međunarodne zajednice. Mi uvijek kažemo želimo ono što se podrazumijeva kao temeljni uvjeti za opstanak jedne manjinske narodnosne skupine na ovom teritoriju. Naravno, ne zaboravljamo ni sva opća ljudska prava koja su ova država gazila svih 56 godina.

Jeste li imali kontakata s predstavnicima vaše domicilne države. Ako jeste, kakvi su njihovi stavovi?

R. W.: Izuzetno je upečatljiv dojam ostavio činjenica da su jednoglasno podržani naši zahtjevi glede priznavanja statusa nacionalne manjine, dopuštanja slobodnog pristupa

Budući šahovski
velemajstor

LOVAC NA POBJEDE

Uspjeh je nekad daleko, a nekad je na dohvata ruke samo onda kada smo mi dio toga kroz naš rad, trud u želju za dostizanjem novih pobjeda. Naš budući mladi velemajstor šaha Nikola Sedlak bit će tema ovog broja.

Rođen je u Subotici 13. prosinca 1983. godine, trenutačno pohađa srednju Ekonomsku školu u Kuli, a kasnije želi upisati fakultet. Prva saznanja o šahu stekao je od svojega oca u 7 godini, a s 10 godina bio je sudionikom na prvom ozbiljnijem turniru. Godine 1995. i 1996. je sudjelovao na dvije dječije Olimpijade u kategoriji do 16 godina u Las Palmasu i Sutomoru. U Novom Sadu je 1996., u kategoriji do 14 godina, osvojio titulu prvaka Vojvodine. Iste godine postiže još jedan značajan uspjeh: prvo mjesto na brzopoteznom turniru,

održanom u Nišu. Na osnovu ovog postignutog uspjeha omogućen mu je odlazak na Prvenstvo svijeta u brzopoteznom šahu u Disneyland gdje je osvojio 11. mjesto. Sljedeće godine je sudjelovao na Memorijalnom turniru Tigrana Petrosijana u Moskvi i osvojio drugo mjesto. Na ovom turniru su sudjelovali vrhunski ruski šahisti, tako da mu je bila čast da bude dio najboljeg tima svog uzrasta. Iste godine je postao seniorski prvak ŠK "Palić". Najveći turnir za njega je održan prošle godine u Subotici, kada je postao omladinskim prvakom Jugoslavije za 2000. godinu u kategoriji do 20 godina. Time je izborio titulu internacionalnog majstora. Sjedeći značajni uspjesi u 2000. godini bili su prvenstvo Europe održano u

Avilesu u Španjolskoj, gdje je osvojio 11. mjesto i izgubio šansu za medalju, kao i prvenstvo Europe od 16 do 18 godina u Grčkoj na Halkidikiju, gdje se borio za 4. mjesto. Na osnovu postignutih rezultata, bio je na širem spisku za reprezentaciju za Olimpijadu.

Njegov najnoviji uspjeh jeste osvojeno drugo mjesto ove godine na Omladinskom prvenstvu Jugoslavije u Tivtu. Smatra da je konkurencija bila veoma jaka te je teško bilo opet osvojiti prvo mjesto - slabiji igrači su bili usresređeni na pobjedu pa je teško bilo izdržati taj pritisak. Bezpotrebno rizikujući s crnim figurama, izgubio je partiju, ali bez obzira na poraz ovaj turnir smatra uspješnim, jer je stekao pravo kao drugoplasirani da sudjeluje na omladinskom prvenstvu Evrope i svijeta ove godine.

Planovi za budućnost Nikole Sedlaka su seniorski šampionat, omladinsko prvenstvo Europe i svijeta, velemajstorski turnir u organizaciji šahovskog saveza Srbije, prva i druga savezna liga. Trenutačno je član SK "Palić" i "Energoprojekt" iz Beograda. U planu mu je da prijeđe igrati u prvoj saveznoj ligi, i to za ŠK "Mimoza" Tivat te za ŠK "Spartak" Subotica, koji je član druge lige. Za postizanje dosadašnjih rezultata najviše je zaslužan njegov otac Ivan Sedlak, koji mu je također i menadžer. Pored oca podrška u radu su mu njegova majka i sestra, ali i društvo u školi. Želi se profesionalno baviti šahom i postane vrhunski velemajstor među 50 u svijetu. Pored šaha voli igrati tenis i stoni tenis. te slušati glazbu kao i svi mladi.

Ako pronađemo sebe i ono što želimo i volimo sigurno smo blizu našeg cilja, a da bi to bilo krunisano uspjehom, rad, volja i odricanje su put do ostvarenja.

Tamara Babić

**MENI RUČAK I MENI VEČERA,
BANKETI, GODIŠNJICE,
SVADBE, ROĐENDANI,
IMENDANI I
DRUGE PRIGODE...**

**RESTORAN
KAFE
PIVNICA
NÉPKÖR**

Informacije i rezervacije: 555-480

ri na kako bi znanstveno bile obrađene
am i krvave mrlje prošlosti: glede povlačenja
ločačke avnojevske odluke o stavljanju
dijelaca izvan zakona, formiranja institucije
mldsmana u Jugoslaviji, te povrata imovine ili
beženja u vezi s oduzetom imovinom. Svi su,
akl zahtjevi jednoglasno prihvaćeni i stoga i
razili veoma upečatljiv dojam i ovdje i u našoj
matnoj domovini.

avovao se ovo niti kao organizacije niti
to ne dotiče stoga što ni do sada niste
a niti na razini općine niti države priznat
tati, kako tumačite nedavnu odluku
stanog suda Srbije kojom se poništava
tat: Skupštine općine Subotica po kojem je
vaski u službenoj uporabi, a za mađarske
mješta od sada se nalaže uporaba
brlnog jezika kojim nitko živ ne govori?

A: Velika je greška nove vlasti što stari
mistički kadar, koji je ostao u sudovima i
ni drugim institucijama, nije doslovce
en nakon 5. listopada. Ti ljudi sada prave
i sramotu ovoj državi s odlukama koje su
umeti. Nije samo riječ o ovoj odluci suda.
a) ljude koji nose titulu doktora, a koji
ve: kako bi trebalo engleske i druge strane
zi također ispisivati ćirilicom. To je već na
ai ludila. Tome se ne treba smijati, jer,
etra se. '89. i '90. mislili smo kako je riječ o
otia, što u osnovi i jesu, i pojedinačni
trnisti, a kasnije se to razvilo u Ovčaru,
b nicu, Keraterm... i desetine tisuće
y. Dakle, ovim ljudima treba reći gdje im je
s ne dopustiti im da ponovno truju javno
kije s takvim gadostima.

Vjera (i) u novog gradonačelnika

d: možemo očekivati otvaranja vrtića u
ira će i njemački biti kao fakultativni

W Radovi na tom projektu su u tijeku i nadam
je Njemački narodni savez, kao i uvijek,
insugradanima pružiti priliku da im djeca,
o sza to zainteresirani, uče njemački, skupa s
taln djecom. Ovdje, dakle, nije riječ o
mčkim vrtićima nego o vrtićima na
mikom za sve zainteresirane.

vlhana starta program na hrvatskom na
abj Televiziji. S obzirom da i njemačka,
pu hrvatske zajednice, za sada ima
ogm na materinskom jeziku u Radio
bđci, priprema li se Njemački narodni
e za televizijski program?

W Izuzetno mi je drago i ispunjava me zaista
lika zadovoljstvom činjenica da naši
gani Hrvati konačno imaju svoj program na
viji i nadam se da će i minutažom biti
ktno zastupljeni i na Televiziji i na Radiju.
je u vremena dnevno za jednu ovako veliku
mju poput hrvatske zaista malo. Nadam se da
e ubrzo ispraviti, a naravno, ukoliko nam
ke ponudi mogućnost da, za početak
e go, njemačka manjina ima svoju emisiju
e go to objeručke prihvatiti. Kadar imamo,
pazuje i naša emisija na njemačkom u
lišubotici.

ležete li to od novoga gradonačelnika
pđina Istvána Ispánovića?

W Vjerujem da je novi gradonačelnik
i za suradnju s drugim manjinama. On kao i
v padnik jedne manjine mislim da u
elot razumije položaj sviju nas i mislim da
okao i s dosadašnjim gradonačelnikom,
e ostvariti jednu plodnu suradnju koja će
u bostranu korist.

Zlatko Romić

Završetak će i ove godine školske uskoro. Ostat će fotografije koje će nas ponekad podsetiti na riječi, postupke, teškoće, uspomene... Da je davno bilo.

Aforizmi

- * On je izigrao ulogu mog života
- * Od kada se jedem živ, pun sam sebe
- * Tko ima petlju, osjeća se gordo
- * Ja jesam uvrnut, ali ne želim se savijati
- * U eri pjevača meni ostaje da snimim spomen ploču
- * Ostajem ovdje! Nisam više u pokretu
- * Ja bih držao jezik za zubima ako mi netko plati protezu
- * Lako je našu kulturu ugraditi u svjetsku kada je tako tanka
- * Da mi je takve pameti, klade bih valjao
- * U prošlosti svijetli ideali, a danas mračne zablude

Dujo Ruje

Krležijana

Lirska teorija

U lirskoj teoriji Stefana Georgea poezija je zlatan ikonostas, koji stoji između vulgarne svakodnevnosti i one sublimirane stvarnosti, koja se objavljuje posvećenima i unutar koje je snaga stiha tako ogromna, da se njome mogu preobraziti prostor i vrijeme u nove, harmonične odnose.

Miroslav Krleža, 1934.

James Joyce

Ulysses /25./

- Pričajte nam nešto, gospodine.
- O, dajte gospodine. Neku priču o duhovima.
- Gdje smo ovdje stali? upita Stephen otvorivši drugu knjigu.
- Ne plači više... reče Comyn.
- No, onda naprijed Talbote.
- A priča, gopsodine?
- Poslije reče Stephen. nastavi, Talbote.
- Crnomanjast dječak otvori knjigu i vješto je nasloni na svoj torbak.
- Isprekidano je deklamirao stihove pogledajući kradom u tekst:

Utolu suze, pastirče, utoli suze,
Jer Licidas, što bol ti zada živi,
Iako, možda, na dnu sinjeg mora...

Naš izbor

Ana Brigaders

Sreća boli

Ako naglo uzdigne te sreća,
Srcem struji radost uvijek veća,
Suza sja u oku
Ah, ta sreća boli, tako boli!

Jer tko sreću svud nalazi putom,
Taj ko cvijet je pred oštricom ljutom:
Dok još gledaš obzorja daleka,
Smrt već tu je, zrelu žetvu čeka.

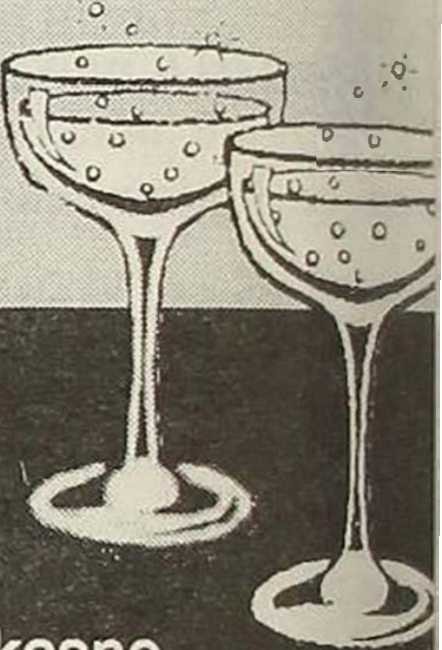
List

Ima jedan list koji mnogi, kao prvo lišće u proljeće, iščekuju. Nadaju mu se, zapitkuju kad će i kakav će biti, briguju hoće li razvijati, hoće li biti još listova? Svi su opijeni slatkim nadom iščekivanja, a odgovora nema. Ne zna se kad će list izaći i hoće li uopće izaći, a sudeći po onima koji su najodgovorniji za njegov izlazak dobro će biti ako izađe, a neće biti loše ako i ne izađe. A kad izađe, i kad izađe, svi će se veseliti, hvaliti ga i tako do jeseni. U jesen list će, već kako to biva u prirodi, pasti i istruliti, a njegov truljak će pomoći drugim listovima da se razbujaju i na vjetru šume naših ulicama.

(m.k.)

Mudrost

U ovome vremenu mudro je šutjeti i kada imaš što reći.

Razlika između vina i žene

1. Kada razliku shvatiš, za žene je već kasno
2. Sa ženom lijepo možeš hodati na pločniku. S vinom poneki put to ne liči na hod.
3. Ako se znaš ponašati s vinom, najčešće ne znaš sa ženom. Gubitnici su svi.

Mora, dakle, da postoji kretanje, stvarnost mogućega kao moguće. Aristotelova se rečenica oblikovala u otkakotanim stihovima i odlebdjela je u revnosnu tišinu knjižnice Sainte Geneviève, gdje je on zaštićen od svih pariških napasti, svako bogovetno veče provodio u čitanju. Do njega je nježan Sijamac marljivo proučavao nekakav strategijski priručnik. Oko mene mozgovi, uhranjeni, i koji su es hranili: pod žaruljama, nataknutim na pritke, s ticalima, koja su slabo pulzirala: a sred mraka moga uma ljenjivac pakla, jogunast, zazirući u svjetla, pomičući aždajsko-škrljutne nabore. Misao je misao misli. Mirna svjetlina. Duša je u neku ruku sve što jest: duša je oblik oblika. Iznenađna, ogromna, do bijela usijana tišina: oblik oblika. Talbot ponovi:

Ono što po moru hođaše, pomože,
On, što po moru...

-- Samo ti okreni stranicu reče Stephen sasvim mirno. Ja ništa ne vidim.

--Kako, gospodine? upita Talbot bezazleno i nagne se naprijed.

(nastavit će se)

U subotu, 27. siječnja, u Hrvatskom kulturnom centru "Bunjevačko kolo" prelepoj sali u stilu "bunjevačke secesije" je održano tradicionalno Veliko prelo.

Ostima se pozdravnim riječima obratio predsjednik Centra **Bela Ivković**, a uzvanici prele su bili novi potpredsjednik republičke vlade **József Kasza**, predstavnici Generalnog konzulara Republike Hrvatske u Subotici na čelu s generalnom konzulicom **dr. Jasminom**

Pavla Ivanković. Prigodne darove uručio im je predsjednik Organizacijskog odbora ovogodišnjeg Velikog prela **Josip Anišić**. Iza ponoći je kao i prethodnih godina, zahvaljujući mnogobrojnim donatorima, bila organizirana tombola, a uz dobru glazbu tamburaških sastava "Neven" i "Ravnica", Veliko prelo je potrajalo do ranih jutarnjih sati.

Bogatu, okusnu i ukusno serviranu večeru, uz plemenito piće priredio je restoran "Dukat".

Na kraju, ili uzgred, primjedbe na prelo su da su ulaznice skupe, da ima malo mjesta u dvorani, a kako bi u dvorani dizajniranoj u stilu "bunjevačke secesije" moglo biti više mjesta, te da organizator teži nekom elitizmu. Cijena karata je tolika kolika je. Konačno, neka se teži elitizmu, iz razloga što je u pitanju Veliko prelo, koje nastoji održati tradiciju, te da obnovi preljske pjesme i istakne ljepotu Bunjevaca i bunjevačke nošnje, jer Bunjevci su najbolja grana hrvatskog naroda, kako je to u svom pozdravnom govoru istaknuo predsjednik Društva **Bela Ivković**, uz buran pljesak uzvanika.

A prela ima raznih, na nekima se natječe tko će

U stilu bunjevačke secesije

Kovačević, predsjednik Izvršnog odbora Skupštine općine **Imre Kern**, predsjedavajući Foruma hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini **mr. Andrija Kopilović**, predstavnici svećenstva na čelu s katedralnim župnikom **msgr. Stjepanom Beretićem**, te predstavnici kulturnih institucija i organizacija iz Sombora, okolnih prigradskih mjesta i Subotice.

više "fanaka" pojesti, a samo je jedno Veliko prelo.

Organizaciju prela je uspješno sproveo HKC "Bunjevačko kolo"

Ozbiljna primjedba o kojoj ubuduće organizator mora povesti računa, jest nedopušteno slabo, odnosno loše ozvučenje.

(d.j. -v.s.)

Pivaj domačine

Tamburice, diko naša

Zasviraj nam nek se ori

Pisme bunjevačke,

Pisme snaša i salaša,

Fijakera i čardaka.

Zasviraj nam kolo naše,

Neka kolo prelja vodi,

A u kolu priveliku

Ajde igray i podvikuj

"Malo nas je al smo dični

nasmijani nesebični".

Divojke nam lipe, mlade,

Ponosne ko izabrane

Šuška svila dok je nose

A njene kose!

Pletenice u dva reda

Sve odreda,

Pa momcima uzdah mame.

A tek momci

Svi bez mane!

Šeširom pogled kriju

Tamburašu dovikuju

"Sviraj, sviraj, nemoj stati

dok se zora ne uvati"

Održimo običaje

Neka traju dok je vika

Nek se drže dok je svita

Dok je zvona i zvonika

Nad ravnicom što se čuju

Klasja žita i kopita.

Fala vama stari naši

Što nikada niste dali

Da nestanu običaji.

A sad sviraj tamburašu

Preljsku pismu našu,

Kulaj žice tanke, dok domačin vino lije

Nek se naše kolo vije.

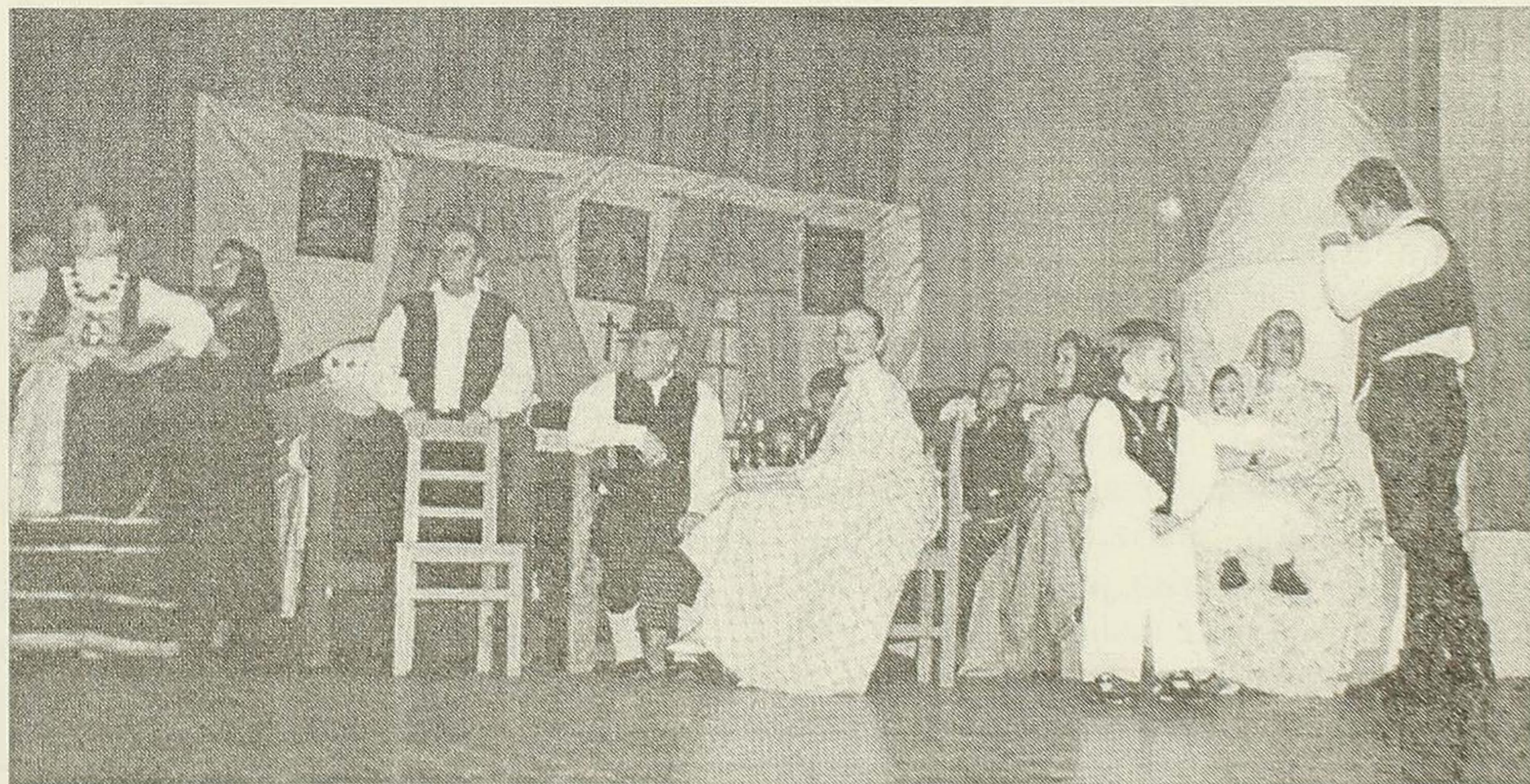
Nek se igra, nek se piva

Nek se žude

Da je prelo naše!

Eva Kovačević "Veliko prelo 2001"

27.01.2001.

Preko dvjesto okupljenih gostiju zabavljali su tamburaški ansambli kojim su uživali u umjetničkom djelu programa koje je po tradiciji priredio folklorni odjel "Bunjevačkog kola". Tokom cijele večeri, na bini je bila postavljena živa slika izvornog prela, u scenografiji **Grge Piukovića**.

Nagrada za najbolju "preljsku pismu" dodijeljena je **Evi Kovačević** za pjesmu "Pivaj, domačine", a potom je bio organiziran i tradicionalni izbor za "najlipču prelju". U slikovitim i predivnim bunjevačkim nošnjama, na lijepim curama, a nečujno šuškanje svile budilo je uspomene na divne dane, kada su nekad nediljom posle velike mise korzom ponosno prošetati znale.

Čast da ponese titulu "najlipše prelje" u izuzetnoj konkurenciji pripalo je **Branlki Bašić Pallković** iz Subotice, a njezine pratilje su također bile mlade Subotičanke **Sonja Vukov** i

**U KAFANI "DUKAT"
MENI RUČAK I
DOMAĆA KUJNA.
NAJPOVOLJNIJE U SUBOTICI:
SVADBE, RODENDANI,
POMENI...
Telefon: 555 738**

Irska / 2 /

6.
Dublin (Dablin):«Stranac je tek prijatelj,
kog još nisi upoznao...»

S koro da nema osobe koja nije (okusila, ako je pivopija ili bar ako je trezvenjak) čula za irsko pivo. Broj poklonika irske muzike i folklora sve je veći, a replike irskih pabova niču po celoj planeti (pa i kod nas i Mađarskoj) kao pečurke posle kiše. Na ovim prostorima sastav koji neguje irsku muziku «Orthodox Celts» ima kultnu sledbeništvo. Najveći irski praznik Dan svetog Patrika koji je uveo Irce u hrišćanstvo, oterao sve zmije s Ostrva i naučio ih da spravljaju viski i pivo) slavi čitav svet, pa i one zemlje koje s Irskom imaju veze koliko s lanjskim snegom. Ili Balkan sa zdravim razumom.

Svako putovanje do Irske je za većinu nas teško dostižno iz raznoraznih razloga. Za desetodnevni boravak u Irskoj potrebno je najmanje oko 2.000 DEM, provereno. No, ako već ne možete da otputujete tamo niko vam ne može zabraniti da šetate kroz prostor i vreme, zajedno sa mnom.

Dablin, glavni grad Republike Irske (koja je jedna od samo dve državne tvorevine na tlu britanskog ostrva, druga je Ujedinjeno Kraljevstvo koje obuhvata Severnu Irsku, glavni grad Belfast, Englesku London, Škotsku Edinburg i Vels Kardif) imao je pre dva veka, kao prestonica Irskog Kraljevstva, sopstveni parlament premda je bio pod vlašću britanske krune. Bio je šesti grad po veličini u Evropi onoga vremena (imao je 180.000 stanovnika), a preticali su ga tek London, Pariz, Beč, Napulj i Amsterdam. No, pošto je čitava mučna i tegobna istorija Irske mahom istorija borbe protiv ugnjetača Engleza, teško je oteti se utisku da je ovaj grad doživeo sudbinu, recimo, Subotice (u odnosu na Novi Sad ili još slikovitije Beograd).

Bio je treća luka Starog kontinenta. Posle 1801. je njegov položaj konstantno slabio. Za vreme ekonomske Unije s Britanijom, pod pritiskom parlamenta u Westminsteru, slabio je najviše. Iako su ga drugi evropski velegradovi premašili u veličini i arhitektonskom bogatstvu Dablin još sadrži sjaj i veličinu onoga što je u XVIII veku bio. Od 1922. je prestonica nezavisne irske države čiji temperamentni stanovnici po karakteru daleko više podsećaju na Mediterance nego li na one sa sever(ozapad)a Evrope, gde je geografski smeštena Irska. Čak i kada nije bio prestonica Dablin je bio središte književnih tokova: rodni grad Showa, Vildea, Joycea... nikada nije oskudevao umetnicima svih fela i sklonosti. Joyce je celo svoje delo posvetio

rodnom gradu, prisećao ga se i prizivao u misli čak i kada je bio u dobrovoljnom izgnanstvu u Trstu, Parizu, Cirihu, Puli. Dablinsko pozorište Aby Theatre bio je centar književnog preporoda na čelu s nobelovcem Williamom Butlerom Yeatsom. Još jedan dobitnik Nobelove nagrade za književnost je rodom iz Dablina: pesnik Sheimas Hinni. U ovom su gradu rođeni i svi članovi popularne rok-grupe U2. U doba ranog hrišćanstva u gradu i okolini podignuti su mnogi samostani i crkve neki zaostali tragovi prohujalih vremena upućuju na zaključak da Dablin svoje postojanje duguje Vikinzima koji su upravo ovo mesto odabrali za privremeno boravište u IX veku. Posle Vikinga dolaze normani.

Od 1210. do 1922. dablinski zamak, sagrađen na mestu vikinške naseobine, sedište je engleske vlade u Irskoj. Nikada nije osvojen u bezbrojnim pobunama Iraca protiv engleske vladavine. Valjda upravo zato u glavama mnogih Iraca, do početka XX veka, Dablin je bio britanska ispostava u Irskoj, te ga mnogi i nisu doživljavali kao svoju prestonicu.

(nastaviće se)

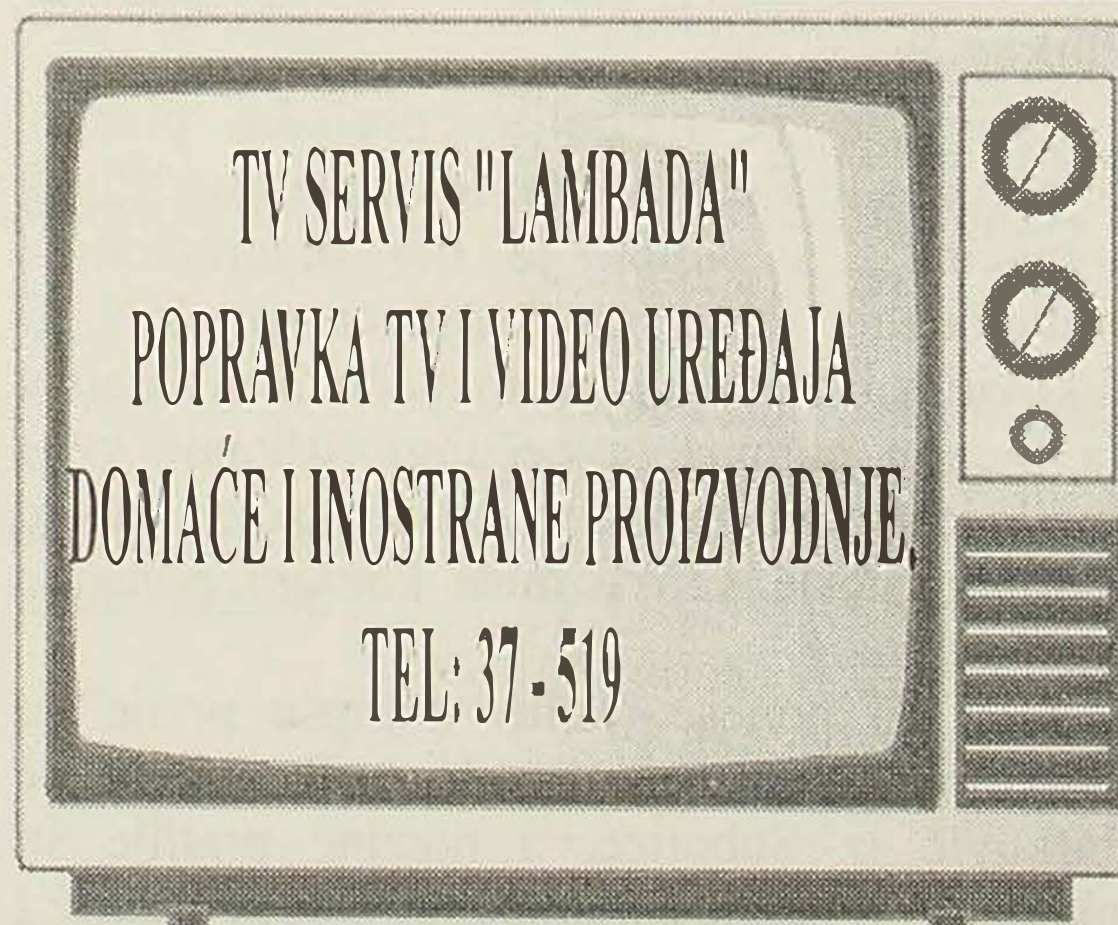
Robert G. Tilly

T. E. Hulme
Nasip(Sanjarija čovjeka koji jedne studene noći
leži na goljoj zemlji)

Inače me zanosom puni fino drhtanje žica
I blijesak zlatnih peta na tvrdome pločniku
Ali vidim sada
Od topline poezija raste.
O, daj bože, smanji
Ovaj stari zvijezdama progriženi pokrivač
Da uvit se u njega mogu i udobno lješkarit.

FARA
fashion

Subotica, Dimitrija Tucovića 7 Tel: 024/557-337

Pisanje i izgovaranje futura

Kako valja pisati futur: *past ću, past ili pašću?*

Futur prvi (buduće vrijeme) složen glagolski oblik i tvori se od nenaglašenog prezenta pomoćnog glagola htjeti i infinitiva na dva načina:

- pomoćni je glagol ispred infinitiva (ja) ću čitati, stići (ja) ću rasti, reći;
- pomoćni glagol stoji iza infinitiva čitat ću, stići ću rasti ću, reći ću itd.

U primjerima pod b) glagol na ti koji ispred pomoćnog glagola gubi krajnje i u pisanju dok se u govoru provodi jednako suglasnika prema mjestu tvorbe. Piše dakle, odvojeno *čitat ću, rast ću*, a izgovor se *čitaću, rašću* i sl.

Prema hrvatskom pravopisu ispravno samo rastavljeno pisanje, dok se po ranijem zajedničkom, tzv. novosadskom, pravopisu moglo pisati i rastavljeno (*past ću, rastavljeno (pašću)*). Prvi je način odavno prihvaćen u hrvatskoj praksi, dok se u srpskoj strani preferiralo spojeno pisanje. Po sada važećem Pravopisu srpskoga jezika ono je jedino ispravno. Međutim, infinitiv glagola na *ći* ne skraćuje se i ne sastavlja enklitikom; piše se i izgovara isključivo po jednom i po drugom pravopisu) *stići moći ćeš, reći ćemo* itd. Nestandardni izgovor *stiće, otiće* i sl., kako se nerijetko govori, a katkad čak i piše. (Oblici kao *past ću, ispeć ćemo* ne idu u književni jezik).

Nije rijedak slučaj da se, kako u govoru tako i u radijskim i televizijskim emisijama mogu čuti ovako izgovoreni oblici futura *otvoriti će se, javiti ću se, obavijestiti će vas, biti će* i dr. Pri takovu izgovoru i čitajući odstupa se od kriterija koji vrijede za govoreni lik jezika, od ortoepskih (pravogovornih) pravila, već se želi postići "hiperpravilni" izgovor, tj. u govoru preslikati pisani oblik. O ortoepiji se, nažalost, općenito malo govori i piše, premda bi danas, kada je usmeni govor češće dominantniji od pisanog izražavanja, trebalo biti upravo obrnuto. Pisanje i izgovaranje futura I riječ, pisati ga valja uvijek rastavljeno, a izgovarati u određenim slučajevima kao jednu riječ. Ne treba lošim jezik da bi se izgovorilo *past ću* (umjesto *pašću*) niti govoriti *javiti ću* jer se ovako ispušta finalno *i* te dolazi do asimilacije suglasnika.

Jedino će se u poeziji, iz metričkih i ritmičkih razloga, da bi se dobio potreban broj slogova u stihu, moći upotrijebiti i pisani oblik infinitiva na **ti** i onda kada je pomoćni glagol iza njega: *Čuti će ujutro pjevati ćuka*.

Mr. Josip Buljović

Žalosna čast

zabilježen ni obrađen **Balint Vujkov.**

Priredivaču ovo ne služi na čast, bez obzira na kriterije odbira pisca, no bez B. Vujkova, književnost sa ove strane je kusava, a sa one strane bitno osiromašena.

Iz tih razloga donosimo važniji popis djela Balinta Vujkova, te neupućenima može poslužiti za neko novo izdanje.

Balint Vujkov (Subotica, 26. Svibanj 1912- 23 travanj 1987)

Originalna djela:

Hajka po zatvorenom krugu (1946.), Cveće i kamen (1938.), Bajka o mravljem caru (1953.), Prašina po dugama. (1972.)

Bibliografija značajnih zbirki narodnih pripovjedaka koje je sakupio i obradio:

Bunjevačke narodne pripovetke, "Hrvatska riječ", Subotica, 1951., str. 349.

Hrvatske narodne pripovijetke (bunjevačke), Izdavačko preduzeće "Bratstvo-jedinstvo", Novi Sad, 1953., str. 466.

Hrvatske narodne pripovjetke- bunjevačke, Izdanje "Sloga" Zagreb, 1957., str. 338.

Šaljive hrvatske narodne pripovjetke (bunjevačke), "Rukovet", Subotica, 1958., str. 171.

Hrvatske narodne pripovijetke iz Vovodine, "Zenit", Subotica, 1960., str. 171.

Do neba drvo, hrvatske narodne pripovijetke iz Vojvodine, "Osvit" Subotica,

1963., str. 380.

Čoban nadmudrio careve kćeri, hrvatska narodna pripovjetka, zajedničko izdanje "Forum" iz Novog Sada, "Koce Racin" iz Skoplja, "Mladinska knjiga" iz Ljubljane, "Naša djeca" iz Zagreba i "Savremena škola" iz Beograda, 1964. (knjga tiskana na hrvatskom, srpskom, makedonskom, slovenskom i mađarskom jeziku)

Tica žeravica, "Osvit", Subotica, 1964. str. 249.

Iskre, "Rukovet", 1970. str.32.

Cvijetovi mećave, hrvatske narodne pripovjetke iz Mađarske, Rumunjske, Austrije i Čehoslovačke, "Matica hrvatska", Zagreb, str.536

Jabuka sa dukatima, narodne pripovijetke, "Osvit", NIP "Subotičke novine", 1986. Str.232.

Az aranyhaju testverek bunyevac nepmesek (Dica zlate kose), "Forum" Novi sad, 1988. Str 167.

Mrsne pripovitke, "Osvit", NIP "Subotičke novine", 1990., str. 118

Pripovitke "ŽIG" Subotica 1988. Str 154.

Sačinio je i dvije antologije:

Hrvaške pravljice, "Mladinska knjiga", Ljubljana, 1960. Str. 285.

Hrvaške narodne pripovedke, "Mladinska knjiga", Ljubljana, 1981, str 266. (Ova je knjiga tiskana u 12 000 primjeraka).

V.Sekelj

Nije primjereno da urednik novina reagira na tekst svoga suradnika nakon objavljenog djela u "Žig"-u 106. od 30. prosinca 2 000. sa nadnaslovom "U Zagrebu je objavljen Leksikon hrvatski pisaca, djelo od velike važnosti za hrvatsku kulturu u cjelini", te naslovom "Pisci iz bačke u dolnom društvu" inicijalno potpisanog sa (v.)

Zapravo ovo nije reakcija na objavljeni tekst, već na ne mali propust priredivača Leksikona i to na dio koji se u prikazu odnosi na pisce s "onu stranu Dunava" (sic)! Prvo, drago nam je što se u Leksikonu među 140 pisaca našlo mjesta i za dvadesetak pisaca iz Vojvodine, među njima i moja majka. Međutim čudi i žalosno je da u Leksikonu nisu zastupljeni pisci kao što su: Iva Pančić, Geza Kikić, Milovan Mibvić, da ne nabrajamo, no njihov opus to zalužuje, a napose je tužna činjenica da u Leksikonu u kojem su na razno razne načine surađivalo osamdeset autora nije spomenut,

U voga kod nas ima

"Noj Beograde" pjeva Radio Subotica

Ponekad pritisnem dugme radija i slušam valove Radio Subotice. Naravno, to češće činim od početka listopada, kada je nekoliko novinara ove lokalne radio-stanice osvjetlalo novinarsku profesiju zatvranu desetgodišnjim bolestima novinarstva, poznatijim pod nazivima "klimanje glavom" i "gubitak zdrave i prave riječi" (da ne govorimo o nekim drugim, mnogo ružnijim, tzv. huškačkim sinovima).

A, što se upravo dogodilo kada sam prije nekoliko dana, devedeset i nešto dana poslije rušenja režima, koji se zločinački ponio prema drugom i vlastitom narodu, uključila radio? Uši mi je proboo jedan pjevčki glas, gotovo neizbježan u ovih deset godina na srbijanskoj i vojvođanskoj televiziji i radio stanicama, po kafićima, svadbama, autousima... Naravno, nije riječ samo o mom muzičkom ukusu, koji najblaže rečeno, ne podnosi orijentalno-podražavalačka zvučenja nakindurenih kafanskih pjevačica sa razgoljenim grudima i niakvim glasom, koja su decenijski urušavala kulturu ovih programa. Zapažanje koje iznosim najviše je moralne prirode.

Dakle, glas koji mi je probo uši bio je glas Svetlane Cece Ražatović.

Pjesma koju je pjevala govorila je o Beogradu. Na valovima Radio SUBOTICE. Voljela bih čuti makar jednom Medinu pjesmu "Volim Suboticu" na valovima Radio BEOGRADA. To bi bilo fer, zar ne?

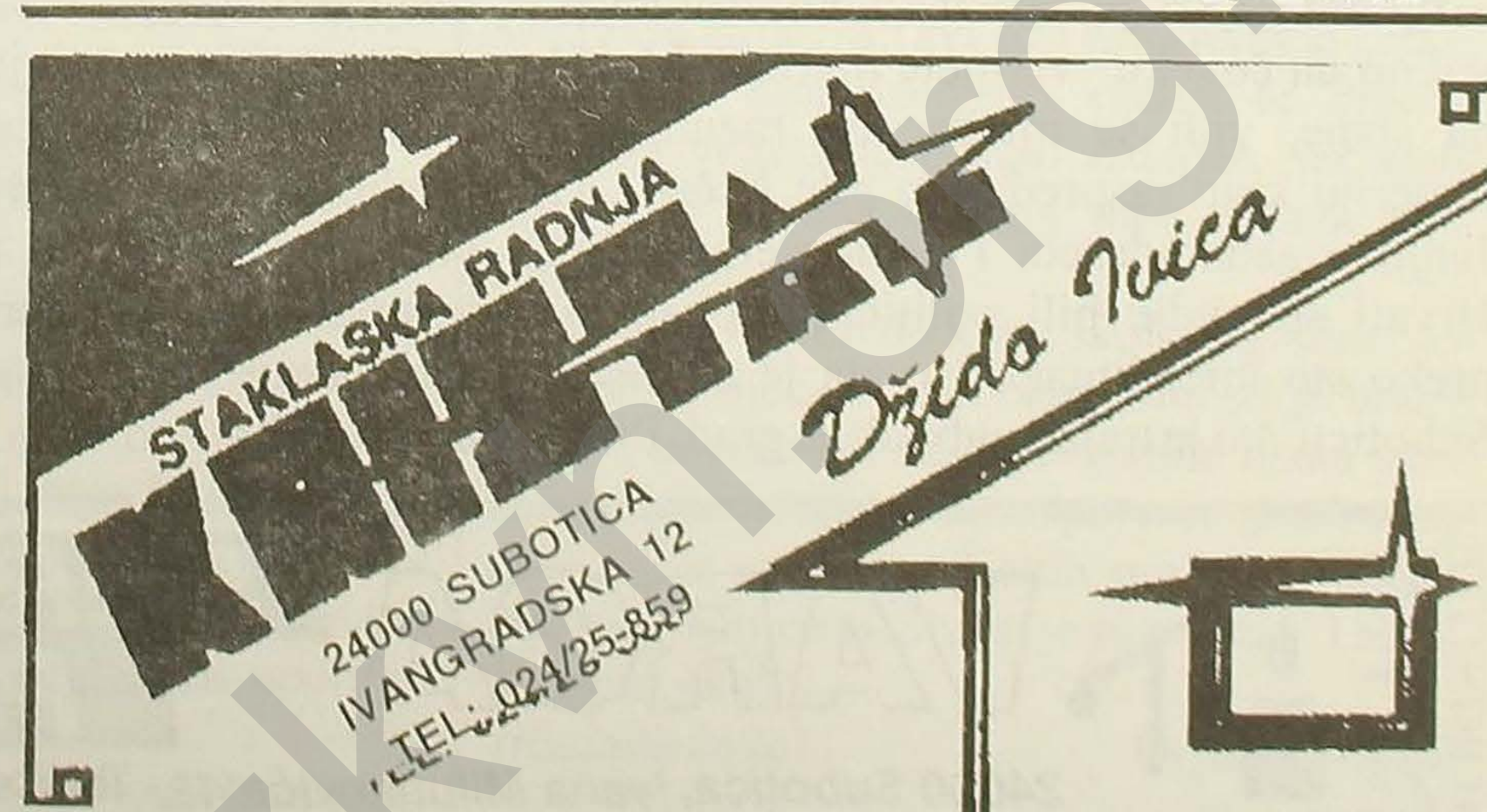
Pjesma je govorila i o ljubavi. Vjerojatno prema nekom muškarcu. Zapravo ne prema nekim drugim narodima. Ta snimljena je u vrijeme razaranja susjednih nam gradova, u vrijeme paljenja i

rušenja nećijih domova, ubijanja, silovanja i protjerivanja, u vrijeme kada je njezin suprug branio nećije granice... Patetična ljubavna pjesmica o neostvorenoj ljubavi. U Beogradu. Na valovima Radio Subotice. U višenacionalnoj Subotici u kojoj žive i oni koji su suosjećali sa silovanima, protjeranima, žalili za ubijenima, i u kojoj još uvijek, posljedično, živi dosta tisuća izbjeglica...

Vjerojatno tako ne misli onaj koji na valovima oficijelne subotičke radio-stanice ovih dana pušta pjesme "ovakvih" Subotičanima.

P.S. Bojim se samo da će se još netko, shodno prethodnome, sjetiti da subotičkim studentima za predavača sociologije pozove Mirjanu Marković. Pa i ona je, pored svojih mnogobrojnih funkcija, "samo" supruga jednoj optuženoj osobi.

Vesna Weis

Reagiranje na interview potpredsjednika Skupštine općine Subotica Nebojše Janjića

Iz skromne radoznalosti ovih dana, uz zdrav smjeh, pročitah interview iskusnog mladića a mladog političara Nebojše Janjića tiskanog u novom subotičkom dvotjedniku "Dani" od 31. siječnja 2001. godine pod inventivnim naslovom "Neko je 'pobrkao lončice'".

Da se na ovim zamljopisnim širinama, dužinama, visinama i dubinama već stoljećima brkaju lončići i pojmovi opće je poznata stvar. Ali da se lončići mogu i polupati pojava je skorašnjeg datuma. To je ovih dana pošlo za rukom g. Janjiću, konačni saldo vidjet će se na kraju mandata. No, on još nije dobro ni zagrijao fotelju na kojoj sjedi, jer ni sam ne zna čijom i kakvom zaslugom je tamo, ali lekcije već dijeli poprijeko i uzduž.

Na pitanje, novinara što to znači biti "mlad političar"? potpredsjednik iz rukava trese pa kaže: "te snage oličene su u strankama demokratske orijentacije sa centrom u Beogradu. Vrlo efikasno se gušio svaki pokušaj da se tako nešto ovde zasnije i da živi, kako od strane SPS-a i JUL-a tako i od strane Saveza vojvodanskih Mađara, ali i od Saveza građana Subotice". Gospodine Janjiću, nije problem što su te mlade snage ovdje bile gušene, problem je što nam je mladost razasuta diljem svijeta i to zahvaljući Beogradu kao centru.. A ove postlistopadske promjene i val demokracije je krenuo ne iz Beograda već iz manjih centara diljem cijele Srbije. Da smo čekali da se Beograd probudi, još bi Vi čekali, u svojoj do tada za ovaj grad minornoj po snazi stranci, potpredsjedničku fotelju.

Na pitanje novinara "Dana" "Što je sa građanima Subotice koji su u etničkom smislu izjašnjavaju kao Bunjevci.?" intervjuirani odgovara, iz primozga, trese misli kao pljevu i veli: "To je nasleđe iz prošlosti... po partijskoj direktivi Bunjevci su automatski smatrani Hrvatima. U ovom gradu svi su Hrvati Bunjevci, ali nisu svi Bunjevci Hrvati. S druge strane, takav odnos odgovara gospodi iz SVM-a. Oni su se poštapali 'hrvatskim interesima', oni su stvarali neke koalicije 1992, pa 1993. godine. S druge strane sad je teško razgraničiti ko je Hrvat, a ko Bunjevac, jedino da čoveku verujete na reč". Mozak da stane, vidi se mladac ne razumije u materiju koju raspreda k'o pile kučinu. G. Janjiću, sedamdeseth i osmdeseth godina Hrvati su ovdje bili politički proganjani, preko sto intelektuaca Hrvata je napustilo Suboticu, što je trajan gubitak za grad. Pitam

Glupost bez granica

Vas iskreno kao novo očerupanog demokratu koji su "hrvatski interesi" 1992. i 1993. osim da se spasu od Šešeljovi zahrdali kašika. A to da se teško danas može razgraničiti tko je Hrvat a tko Bunjevac i da

im se treba vjerovati na riječ, znači samo jedno: moramo ih žigosati, jednima na čelo urezati slova H na drugima B, pa neka se zna tko je tko. Inače, kod ostalih nacija riječ nije važna, oni se razlikuju. Objasnite po čemu! Lijepa Vam je i misao da danas u Sjedinjenim Američkim Državama "svi prekopavaju svoje estonske, saksonske, irske, škotske, mađarsko-češke i kakve ne sve korene. Samo što se tamo diferencijacija ne odvija po etničkoj i religijskoj

pripadnosti, kao u Evropi, već po rasnoj polnoj liniji". Što na ovo "naučno" otkriće reći. Spolni nacionalizam, kao da se ljudi u Evropi ne dijele po polu ili su ovdje ljudi amebe. Postoji muški i ženski šovinizam. To da, ali polni nacionalizam do sada nije ni izmišljen bio, ili u nakrivo nasadenoj šubar možda ijeste.

Na pitanje "Na koji način si doprineo efikasnijem radu lokalne smouprave" odgovor ne samo da je demokratičan već pragmatičan pa kažete: "Izdvojio bil program Energija za demokratiju, zatim rad u okviru Pakta... to je urodilo plodom. Boravio sam u Sjedinjenim Američkim Državama". Zbilja veliki doprinos za lokalnu samoupravu, mada ste u fotelji pa mjeseci, doprinos je zbilja velik. No, ako ste išli po Energiju za demokratiju, niste se morali izlagati tolikom radu i trudu, mogli ste otići na bilo koju lokalnu pijacu i kupiti kilogram dva pasulja, i on je dovoljno kaloričan, a ima i dosta energije.

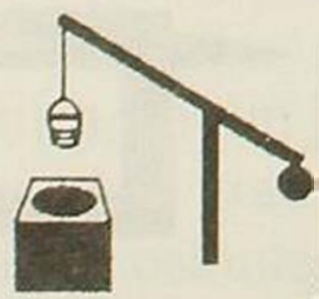
Inventivno vam je i ovo: "Nadam se da će u Beograda gospodin Kasa moći mnogo više dobra učiniti za Suboticu, nego ovde. Tamo će imati prilike da nauči kako se deli vlast. Možete si mnogo tome nadati, ali sam naivni mogu očekivati da se u Beograd može naučiti kako se dijeli vlast tamo samo pare otimaju, krađu. A s vlašću se dobro trguje, konačno i Vi ste dio trgovine, proizvod demokratske tezge! Imate toga mnogo, a kao mladom političaru treba da znate da u matematici dva minusa daju jedan plus, u politici dvije gluposti ostaju glupost, dvije laži su u politici još uvijek laž, ali tri laži ponovljena na RTS su već istina. To nas je svojedobno Beograd iz večeri večer dresirao i, očito, dobro učio.

Velika kao gromada vam je i misao: "U dvadesetom veku postoje tri totalitarni koncepta. Jedan je bio komunizam, drugi fašizam, a treći je novac. A novac je stvar profita, koji teži da uništi kulturni obrazac. Idite molim Vas, pa Vi zbilja imate smisla za humor. Pitam Vas kako ćete kao demokratsiromašenom narodu objasniti da je novac jedan od totalitarnih koncepata, koji kvatara narod i uništava mu kulturu. Nemam riječ. Postali se pomalo već i stari i dosadni, boji se vaše Energije za demokraciju.

Na kraju mislim da nije na ovim prostorima bit u sistemu, ne treba promijeniti sistem, treba promeniti mentalni sklop ljudi i načina razmišljanja. Ne treba mijenjati kreve već...

Vojislav Sekelj

KORISTITE
NASJE
USLUGE

VARGA

SERVIS
PUMPI

24000 Subotica, Ivana Milutinovića 41, Tel/Centrala: 024/552-022

AUTOPREVOZNIK

VARGA KAPUŠI ROZALIJA
KOLUBARSKA 8, SUBOTICA
TELEFON 024 553 655

Hladni rat

da se rat 1945. završio geografski i strateški položaj Zapada prema točnom bloku bio je dobar, no već 1958. se označiti samo kao veoma loš.

Velik Britanija gubi svoje kolonije u Indiji, Egiptu i mnoge u sjevernoj Africi. Bliski istok je u previranju.

Druga strana, nove vlade bivših kolonija, ali vlade ostalih neovosnovanih tzv. nezavisnih zemalja gledaju sa simpatijama na sovjetski model organiziranja društva.

Uvijek se ova okolnost nije toliko jasno manifestirala kao u Europi, gdje je jasno da zemlje zapadne unije ni ljudski potencijal ni sredstva da

organiziraju vojne snage, a da se pri tom ekonomski i financijski ne upropaste. Zbog toga su u početku bili zasnovani na konvencionalnom oružju i Zapad je trebao

organizirati snage da se odupre bude li želio mjeriti snagu na koje Rusija može računati.

Rusija, iako ekonomski nerazvijena u usporedbi sa Europom, teritorijalno ogromna, imala je ljudski potencijal i tehnološki potencijal za koje se sa sigurnošću moglo pretpostaviti da bi bio angažiran u konvencionalnom sukobu.

Isto tako, Rusi su znali da zemlje članice NATO-a ne mogu ni željeti održavati veliki broj konvencionalnih divizija i vazduhoplovnih jedinica za obranu centralnog regiona.

General Dwight Eisenhower je predložio u svojstvu vrhovnog komandanta savezničkih snaga za Europu da se osnuje 96 divizija i 9.000 konvencionalnih konvencionalnoj obrani centralnog regiona (ovaj zahtjev se zasniva na logičkoj pretpostavci o postojanju ograničenih snaga s one strane čelične

linije). Na sastanku ministara NATO-a 1951. ovaj prijedlog je odbačen kao politički neizvodljiv i ekonomski nepodnošljiv (za razliku od budžeta zemalja članice NATO-a koji su do 1956. izdvojile više od dvadeset milijardi funti sterlinga a to je zaista velika suma).

Kasnije je prihvaćena ideja da se članice NATO-a mogu osloniti na svega 26 divizija (12 divizija daje Zapadna Njemačka) i 1.400 konvencionalnih taktičke avijacije kao i 15.000 konvencionalnih nuklearnih oružja.

U nuklearno oružje je bilo ono koje je imalo odlučujuću prednost snagama NATO-a u vrijeme poslijeratnih godina. Zašto?

Razvili su svoje nuklearno oružje razvili relativno kasno, tek oko, koliko se zna, 1950. godine u sudskom procesu Rosenbergovima koji su optuženi i osuđeni i pogubljeni kao oni koji su odali američku tajnu o atomskoj energiji (Sovjetima).

Ubrzo razvojem i proizvodnjom atomske energije bio dovoljan da se njome može koristiti raspolagati u vojnom smislu; bilo je moguće razviti sisteme za isporuku oružja u bilo koji dio svijeta.

Sovjeti razvijali strategiju uporabe atomskog oružja i zasniivali je na američkom modelu upotrebljenom u Japanu. Amerikanci su daleko odmakli u istraživanjima balističkih raketa srednjeg dometa tipa "Pershing".

Kada su Sovjeti uočili grešku i počeli razvijati svoje raketne sisteme (čuveni SS-20 NATO oznaka SKUD čija je poboljšana verzija upotrebljena u Zalivskom ratu 1991. od strane Iraka) američke rakete su već bile raspoređene po centralnom regionu NATO, dakle u Njemačkoj, Belgiji i Nizozemskoj.

I to je bio jedan od glavnih razloga zašto je taj centralni dio od velikog strateškog značaja za sigurnost Europe. Na ovaj je način Zapad stekao prednost od najmanje 5 godina (po nekima i 10) koju Sovjetski Savez zajedno sa zemljama Varšavskog ugovora nikada nije uspio dostići.

Rusima je preostalo da tehnološku zaostalost nadoknađuju količinama bojnih glava, prijetnjom koju Zapad svakako nije mogao podcijeniti, napose već spomenute mobilne raketne sisteme SS-20 koji su raspoređeni duž mađarsko-austrijske granice, a mogli su u realnom vremenu ugrožavati većinu zapadnoeuropskih gradova.

S vremenom NATO strategija je, prema tome, postupno prihvatila neodložnu uporabu nuklearnog oružja, bude li napadnut. Nuklearno oružje dalo je mogućnost za razaranja u ranije neslućenim razmjerama. Tu snagu uspjelo je razviti u tako moćno oružje da je postalo jasno da se nijedna nacija ne može okoristiti ratom; agresor bi nanio velika razaranja, ali bi i sam pretrpio isto takovu ako ne i veću štetu.

Zanimljivo je mišljenje o ovome pitanju maršala Montgomeria, jednog od osnivača NATO-a i velikog zagovornika nuklearnog oružja: "Uvijek sam mislio da su Rusi od samog početka bili odlučni da se upuste samo u 'jeftin' rat... Naša taktika će učiniti rat vrlo skupim za njih, jer bi pretpjeli velike štete i izgubili mnoge živote jednako kao i mi..."

Paradoksalno, ali najmoćnije oružje je postalo garant labavog mira i sredstvo za odvratanje od agresivnih namjera obje strane: hladni rat se morao voditi drugim sredstvima kao što su propaganda, utrka u naoružanju, te ekonomsko iscrpljivanje protivnika.

I tako se došlo do zaključka da bi ovakav način organizacije vojnih snaga, a to se kasnije pokazalo kao vrlo bitno, omogućilo odvajanje više novca za vođenje hladnog rata kao i za akcije prilikom incidenata izvan područja NATO-a.

Analize su pokazale da ne može biti većeg sukoba koji bi bio ograničen samo na područje NATO-a.

Ako bi došlo do rata, ovaj mora biti svjetski a povod se može naći bilo gdje, stoga je NATO morao osigurati postojanje pokretnih snaga kao stratešku rezervu spremne za uporabu ma gdje u svijetu.

(nastavit će se)

Mirko Vidić

Zbogom, školo

Vraćam se u "normalnu" kolotečinu, onu koja nas je u posljednjih trinaest godina minulog vijeka determinirala ekonomskom bijedom izvana i duhovnom mizerijom iznutra. Prave vrijednosti, moralni kodeksi, rušili su se kao kula od karata. Racionalni, logički pristup, nekim pojavama jednostavno je bio za većinu nemoguć. Zavladao je neko cerebralno sljepilo, ostrašćenost po nacionalnim šavovima se usijala, pa je ljudska komponenta poprimala nakazni oblik. RTS, Radio Beograd, "Večernje novosti", "Duga", "Dani" i ešalon drugih novina stavili su se u obranu "Istine" i to nove, a i njima i nama nepoznate demokracije. Izmišljali su se i stvarali unutrašnji i vanjski neprijatelji. To na makro planu. Na mikro planu, na onim malim kapilarnim vezama što čine život i omogućuju njegov ljudski lik se gubi. Duhovno, intelektualno vratili smo se u neko pretpotopno vrijeme. Sve to razara integritet, volens nolens, moraš se identificirati s nečim stranim, biću tuđim ako želiš bar prividno ostati normalan. Svi su ugroženi, mi ne ratujemo, ali mrtvih i ranjenih na ratištima sve više. Crtaju se granice u glavi, na mapama; postali smo stručnjaci za povijest, napose tuđu. Istina, tuđa nas, u biti, nikada nije ni zanimala, a i svoju smo krivo upoznali.

I dalje sam u školi, tolerancija je misaona imenica, iz očiju izbija mržnja, prezir. U zraku okačena neka odvratnost. Kraj svibnja, popodne posljednji satovi, petak. U školi nas ostalo troje-četvero, na jedna vrata ulazim s dnevnikom pod miškom. U tom trenutku na druga vrata ulazi profesorica M. P. nervozno prilazeći "soški" stavlja dnevnik, i povišenim glasom sikće: "Iz ove škole su svi miševi pobjegli. Oostali su samo pacovi -- brkati i okati". Osupnut, zastajem na sredini sale, no dok je počela govoriti, na prednja vrata ulazi kolega, honorarni suradnik sa željeznice. Nije ga uočila. On zbunjen nakon onoga što je čuo, baca dnevnik na stol, uz riječi: "U ovu školu više neću dolaziti!". Uzima mantil, i dometnu: "Kakvi su to odnosi?". Kada je primijetila da nije sama, ispričava se da se to ne odnosi na mene, mada sam samo ja u zbornici i brkat i okat, a za nju sam već odavno štakor. Promrmljam nešto u sebi, bliže psovki nego li pohvali, i odlazim s ubjeđenjem da ni ja više neću ući u zbornicu bez prijekne potrebe. A miševi su za nju bili svi koji su se na neki način spasili od mobilizacije i razišli se diljem bijeloga svijeta te postali izdajice, jer nisu htjeli biti u ratu u kojoj nam država nije sudjelovala.

Ostao sam u školi do kraja školske godine, da zaključim djeci ocene. Neugodnosti je bilo i dalje. Na početku školske godine ostao sam bez posla. Prilikom rasporeda predmeta, dobio sam sedam različitih predmeta. Ništa nije bilo namjerno. Slučaj je svemoćan. I tako: zbogom, školo.

(nastavit će se)

Vojislav Sekelj

Vinogradari i sveti Vinko

Svetog Vinka, zaštitnika vinogradara po kalendaru slavimo 22. siječnja. Kadgod su vinogradari ovaj blagdan proslavili odlaskom u crkvu, gdje su se molitvom obratili svetom Vinku da njim budu zagovornik dobrog roda vinograda. Posli mise su u vinogradu s čokota vinove loze ocikli tri-četiri reznice, kod kuće i potpoili u vazu da krenu pupoljki. Po broju krenuti, tj. izmrzli okaca ocinili su kako će i kad orizivati vinovu lozu.

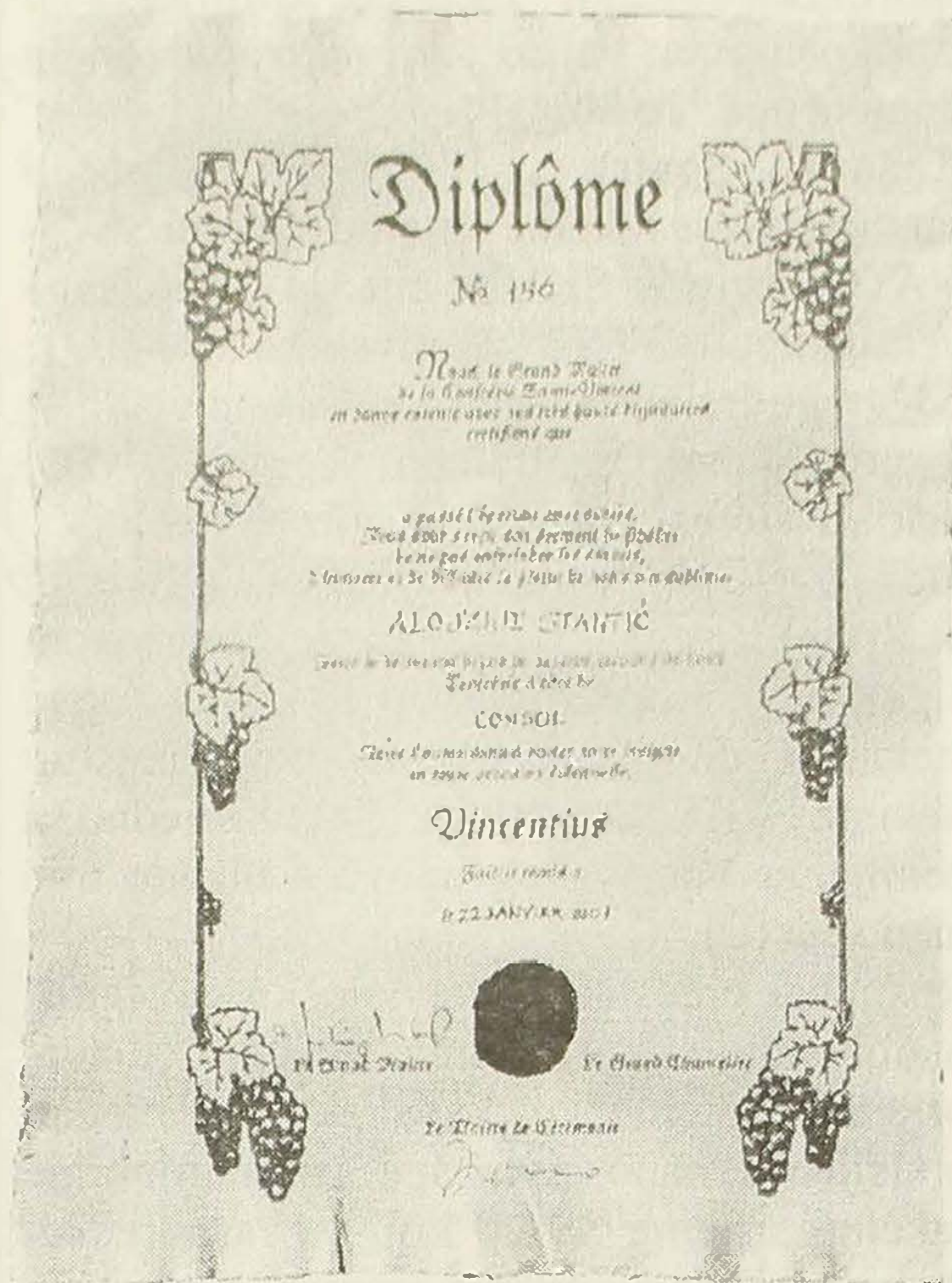
Po vrimenu, tj. po izgledu neba, na dan svetog Vinka ocinjivali su kako će bit godina s padavinama. Ako je padala kiša il snig vinogradari su zadovoljno trljali ruke, jel mogu očekivat da će njim godina bit taka s padavinama. Padavine su ocinjivali i po tom imal i koliko vode u vagašu.

Svetog Vinka su vinogradari izabrali za svog zaštitnika, jel mu ime podsća na vino iako ono potiče od latinske riči "Vicentis", onaj koji pobeđuje. Vinka naš narod izgovara još i po mađarskom Vince, a kod ženski je poznata Vinka.

Kako su nastajali vinogradi, tako je nesto i ovaj lip adet vinogradara.

A da ne padne potpuno u zaborav, nastaro se priduzimljivi **Dragutin Miljković**, direktor poduzeća "Palić Ludoš", koji je ove godine obnovio taj adet.

Na dan svetog Vinka su se u ludoškoj "Gulyás csárdi" okupili poznatiji okolni

vinogradari da njim stručnjaki i ljubitelji vina ocine vina. Okupljeni su očli u vinograd **Lászla Hupperta** di je obavljen kadgodašnji običaj rivanja rznice vinove loze. U ovom kadgodašnjem običaju vinogradara prisutni su pripovidali **dr. Mihály Fülöp** iz Segedina i potpisnik ovog teksta, a zatim su obašli velik vinski podrum domaćina **Lászla Hupperta** i, naravno, koštali njegova vina.

Proslava je nastavljena u "Gulyás csárdi" je **dr. Petar Cindrić**, profesor poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu, o pridavanje o uzgojnom obliku čokota pogodnim za Subotičko-horgošku peščinu od 1875. kad je filoksera uništila vinograde na vezanom zemljištu u ovom kraju, do današnji dana.

Iza tog su prisutni, uz prigodnu zakusku koštali izložena vina, a enologi i stručnjaci su pofalili "Podrum Palić", "chardonay", "rajnski rizling" **Lászla Varkulya**, "crni burgundac" **Lászla Hupperta**, a ko vrlo zanimljivo istaknuo "biancha" **Lászla Berényija**.

Ovaj susret vinogradara, ljubitelja vina se pamti ko prva zajednička obnova proslava svetog Vinka na kojoj je **dr. Mihály Fülöp**, veliki majstor vinskog reda "Sv. Vince" županije Csongrád u Mađarskoj imenovao **Dragutina Miljkovića**, **Alojzija Stantića**, **Istvána Valihoru** i **Lászla Hubajija** za nove konzule vinskog reda ranije imenovanim konzulom **Đorđem Dragojlovićem** novoimenovani konzul inicijativni odbor za osnivanje vinskog reda u Subotici, s kim ćemo se priključiti naprednoj Evropi di su ovakim redom zagovornici kulture pijenja vina.

Osnivački skup "Arena Zabatkiensis" bit će se zvat naš prvi vinski red, bit će od 14. veljače na dan svetog Valentina i svetog Tripuna Mučenika.

Alojzije Stantić, konzul vinskog reda

Subotičke male priče

Jedne ljetne noći početkom sedamdesetih sjedili smo Debeli K., Vlada Pop, Kaporčina i ja u kavani novog hotela u gradu, koji je upravo promijenio ime, umjesto «Palić» nazvan je «Patria». Naravno, naš serkl je međusobno tomu odmah dodao PRO.

Kaporčina je pušio HB (jedine cigarete gdje je Hercegovina ispred Bosne), i pio u većim količinama votku, piće na koje je svikao u Švedskoj gdje se družio sa svima pa i sa švedskim kroprincom, a današnjim kraljem s kojim je dijelio šator na iskapanjima na Jitlandu, jer su oba studirala arheologiju.

Debeli K. je pio vinjak i kavu i pušio razne cigarete koje nikada nije po propisu ugasio u pepeljari zbog čega smo ga svi ružili.

Vlada Pop je pio uglavnom rakiju, mislim manastirku a ja pivo, onako kao «proli» u Orvelovoj 1984.

Odjednom, negdje oko deset sati, pojavi se plava ljepotica, sva u bijelom od kožnih čizama do bijelog krzna na ovratniku bijelog kožnog kostima u pratnji dva tjelesna čuvara i uzbuđenje u nazočnom pučanstvu poraste do vrhunca. Od svuda se čulo samo Liana, Liana... cirkus «Orfei».

To bijaše vlasnica najčuvenijeg cirkusa koji je ikada gostovao u Subotici, na mjestu gdje je danas «Prozivka».

Koliko se sjećam druga sestra - suvlasnica se zvala Moira i bila je znana talijanska glumica.

Provincijski publikum je bio egzaltiran do maksimuma.

Otpoče glasna glazba, a mi svi pomalo pod dejstvom kralja alkohola. Debeli K. stane zadirkivati Vladu Popa da ne smije zamoliti za ples Lianu Orfei, premda on izgleda kao argentinski plesač tanga - visok, mršav, s tankim usukanim brkovima.

Vlada šuti, odjednom ustane i pravac ka stolu gospodice Liane pokraj orkestra, gdje su sjedila dva čuvara kao bijesni psi!

Namah se istreznimo, čekamo što će se zbiti. Dama ga odbije, rekla je da ne pleše večeras, ali je Vlada Pop ipak postao heroj večeri i Liana se više

Kune u cirkusu "Orfei"

puta osmjehivala prema našem stolu.

Kaporčina je htio da se nastavi s pijačom, a budući još nije pronašao naslijeđenu kuću od ujaka pokraj Pravoslavnog hrama, zatraži od Vlade Popa u zajam tada najveću novčanicu od 500 dinara. «Prčiću (sv. Vince) oslovljavao samo prezimenom) vratiću ti jednog dana, mogu ti dati i plemenitim krznima, recimo kunama!» Aluzija je tada bila više nego jasna, svi su se gromko smijali. Ali nitko na cijelom svijetu nije mogao predvidjeti, pa ni njegovi istočni Hercegovci u svojim paranimama snovima da će dvadeset godina kasnije biti vrlo moguće da mi vrati papirne kunama i bez plemenitog krzna ove slavonske zvjerdice.

To tada nisu mogli zamisliti ni zapadni Hercegovci s kojima je Kaporčina po Švedskoj vodio kavanske političke raspre, ali uvijek u jednoj intelektualnoj distanci najboljeg daka subotičke gimnazije - neshvatljivog imena «Moše Pijade» i jednog od najboljih studenata svoje klase na Pravnom fakultetu u Beogradu, a koji se nikad nije uključio u tadašnji sustav, jer mu je bio duboko odvratno i dosadno. Znam bolje od Ružnog Kapora koji je o njemu napisao pola knjige. Kaporčina je naprasno umro 1988. i neka otpočiva u miru na Paliću, ali priče su ostale.

Debeli K. koji se nedavno vratio iz Zapadne Njemačke, pun duha i uporno je tvrdio da su on i Kaporčina prvi «gastnichterbeiter» povijesti zapadne Europe na čijem istoku je čvrsto stajao Berlinski zid. Liana Orfei više nikada nije bila u Subotici, cirkus možda i jest, ali sam sredinom devedestih godina u Váci utci u Budimpešti ugledao plavu damu u bijeloj koži i s bijelim krznom okolo vrata, uhvatiti džep u kojem su bile smotane papirne kune, naravno kupljene u jedinjenjima njemačke marke!

Milivoj Pr

PRELO

Kadgod su u pokladama naši stari, posebno kralašari, bili dospiveni pa su najviše vremena proveli u pripovidanju i obavljanju velikog disnotora i prela. Ti adeti danas pomalo izlaz iz mode, jel više nema potrebe za velikim disnotorom; uglavnom ga je odminio zamivač. A sad kad su se i kod nas prominile trušene prilike ljudi kojima je stalo do očuvanja starinskih adeta počeli su se baviti prelo, posebno onim zajedničkim, zabavnim.

Kod Bunjevaca prelo ima tri osnovna značenja; najstarije se odnosi na kadgodašnje pokladno okupljanje žena da zajedno prikrate dugačke zimne noći, al i da njim to večernje vrijeme bude od hasne. U tim susretima većinom su prele vunu, najprija na vretenu, posli na maderskim preslicama, a po di koja je radila i koji ruzi ručni rad. Kad su reduše i stanarice obavile svoje dnevne zadaće, posli namirivanja večere, skupile su se na jednom mistu da u vruć sobi, ugrijanoj jeptinim ogrivom, nuz svijeć i lampaš, provedu večer u divanu, zabavljene ručnim radom, najviše su prele vunu za šikanje kojikaki odivni dilova, čorapa, sveta i sl., al su u isto vrijeme med sobom razmijenile životna iskustva koja su prinele teisknijim ženama. To je ujedno bila i svojerisna škula života.

Na večernjem "radnom divanu", osim predenja vune žene su se zabavile i drugim ručnim radovima: šlingovale su, vezle, štrikale, šile i radile na spremanju štafira.

U danini su ovake večernje divane naši stari nazivali i prelom. Nuz ovo prelo treba razlikovati i drugoblike prela.

Divojačko prelo

U kra di je bilo više divojaka često su se u vrućim skupile kod jedne od nji, kako su se okupljale i žene i nuz predenje vune i druge vrste ručnog rada divanom, izmišanim s ismami, ispunile večernje vrijeme. A tamo di je bilo divojaka našli su se i momci da njim prave rušnje i da se nuz pismu zabave. Ovo je bila prilika mladima koji se zabavljaju da se opet budu jedno.

Prešatilo se da su se na divojačkim prelima zabavili i svirkom, najprija gajdašom il kukulom, jel za više sviraca baš nije bilo mista, kolik god da je velika soba. Kad je divojka

znala da će se tog dana kod nje skupiti veće društvo, iz čeljadске sobe su se izneli dio butora da imaju više komocije.

Obiteljsko prelo

Po ondašnjem adetu roditeljima je velik disnotor bio jedna od prilika da okupe svoju obitelj, posebno udomljenu dicu s njevim potomcima, iz dva razloga: da ima dosta čeljadi da u jednom danu urade taj velik poso "učisto" i da se još jedared nađe na okupu sad već proširena obitelj. Najčešće su velik disnotor pravili subatom, a u nedilju je za užnu majka svojoj čeljadi podilila "prelo". Taj dar je dobio svako, već prema gospodarskoj mogućnosti obitelji. Najčešće je to bio kaki odivni predmet: muškarcima šal, poša, obavezno i maramica, a ženske su dobile maramu na glavu il vrat, materijal, ako ne za cilo ruvo, a ono barem za leveš il keceljac. Dica su, već prema uzrastu, darivana prigodnim darom, "prelom".

Obiteljsko prelo je imalo zadaću jačanja zajedništva obitelji.

Nuz ovo, obiteljsko, "roditeljsko" prelo, njegov je u pokladama obično pravila i neudana teta za novaliju i novog zeta da se bolje upoznaju, jel svatovi baš i nisu prilika za to. Tamo su se više zabavljali i mulatovali neg što su se pripovikom zblizavali. Ta užna kod tete posli disnotora je bila prilika da i ona dariva mladence. Teta se obično i "pokazala", već prema svojoj gospodarskoj mogućnosti, kako bi je mladenci i po tom pamtili. Ujedno je tim teta pokazala koliko joj je stalo do novog člana šire

obitelji.

Na obiteljskom prelu darovi baš nisu bili Bog zna koliko vridni, al su svakom mili jel su od srca darivani i zato su se dugo pamtili i spominjali.

Veliko prelo

U velikom društvenom priporodu Bunjevaca u drugoj polovici XIX. vika naši su društveni pridvodnici 1878. osnovali Pučku kasinu sa željom da se u njoj kupe naši ljudi i da tu razminjuju mišljenja i šire svist o pripadanju bunjevačkom rodu. U Pučkoj kasini su smislili dobar povod da odjedared na jednom mistu skupe naš svit, pa su na Marin 1879. priredili u Subotici Veliko prelo, koje se od onda drži sve do danas. Veliko prelo je prilika viđenim Bunjevcima da zajednički provedu jednu ugodnu noć, al i da otaleg upute poruku svom narodu, najprija kroz preljsku pismu, koja je nova za svako Veliko prelo. Tako je počelo s prvom preljskom pismom, i danas rado pivanom "Kolo igra, tamburaica svira", a tako se dalje piva o prelu i veliča njegov značaj u društvenom životu Bunjevaca.

Od onda pa do danas se Veliko prelo, najsvečanija zabava Bunjevaca, održalo upravo radi dostojanstva, jel na njem nije najvažnije šta će se i koliko poist i popit, već kako će se zabava odvijati; kako će se na njoj osićeat gosti, po čem se pamti ova zabava.

Ko i raniji godina, i ove je ponovljena poruka Velikog prela da su se na njemu gosti ugodno proveli, odslušali pozdravnu poruku domaćina, purgermajstora, čuli izabranu preljsku pismu, izabrali najlipču prelju i njezine pratilje i što je najvažnije, svi su se ugodno osićeali i posli zabave razišli, a da Veliko prelo nikom nije "prisilo", zapravo da se niko ni s kim nije sporečko il da se bilo čim drugim zamirijo. I ovogodišnje Veliko prelo je bilo na visini, kako i priliči njegovim sudionicima.

Bunjevci imaju samo jedno Veliko prelo i ono se od 1879. pravi na Marin, tj. u nedilju prid taj blagdan i ne mož se nadomistiti bilo kakim drugim prelom, koliko god to drugi tili, pa i kad rade na njegovom obezvrđavanju. Sve druge pokladne zabave, ma kako njim ime nadili, ne mogu nadomistiti Veliko prelo, jel i ono ugledom i dostojanstvom sudionika nadmašuje još od daleke 1879. Nadajmo se da će se održavati još ko zna koliko puta.

Alojzije Stantić

Iz sportske prošlosti Subotice

1882 Prvo značajnije natjecanje u plivanju održano je na Paliću u dvije discipline: plivanje preko prepreka na 500 i 3000 metara. Pobjeke su bili balvani od jelovine koji su plutali na površini vode. Pobječnik je bio Milasin Andor u vremenu 12 minuta i 5 sec., a na 3000 metara pobjedio je Weber Frigyes u vremenu 1 sat i 6 minuta.

1886 Na natjecanju "Subotičkog gimnastičkog društva" prvi put se drživi baca disk. Priredivači bacanja diska nazivaju "bacanje krute ploče", težine 2 kg, koliko i današnjeg suvremenog diska. Kruću metalnu ploču trebalo je baciti s jedne daske iz stojećeg položaja zv. "Mironovog stava". Sudije nisu mjerili samo koliko je ploča letjela okrugla ploča, nego i to koliko je letjela u visinu. Prvo natjecanje u bacanju diska osvojio je Nikola Matković, jedan od najtalentiranijih atletičara onog vremena, bacivši ga 11 m. i 20 cm. dalji i 3 m. i 20 cm. u vis.

Sljedećom godine, točnije 14. Siječnja, na palićkom ledu prvi put su

Značajniji sportski događaji (VIII.)

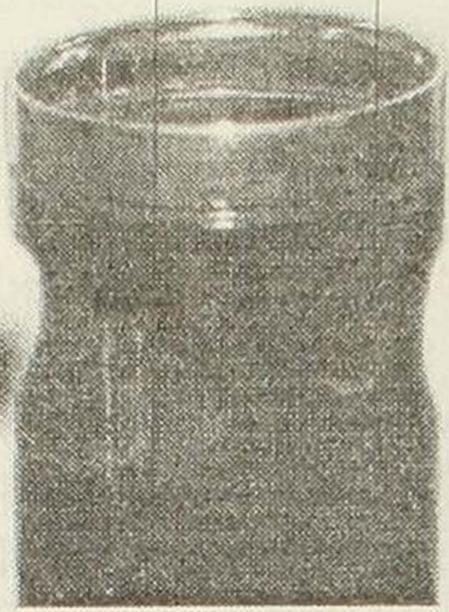
organizirana natjecanja u jedrenju na ledu. Međutim, u ovim natjecanjima jako šture podatke je ostavio lokalni tisak.

Koncem ove godine kolale su veoma loše vijesti o "Subotičkom gimnastičkom društvu". Šaputalo se o rasturanju i obustavi djelatnosti društva. Problemi su bili ozbiljni jer Društvo naredne godine nije održalo svoje već ustaljeno natjecanje. U cilju sređivanja nastalog stanja, na intervenciju mjesnih vlasti Društvo je 23. prosinca 1886. organiziralo godišnju skuštinu gdje je izabrana nova uprava. Međutim do raskola u Društvu ipak je došlo u proljeće 1887. godine.

Ante Zomborčević

Borba za manjinska prava

FREON

SERVIS BELE TEHNIKE

vl. Gabrić Grgo

24000 SUBOTICA
Nikole Kujundžića 10
Tel.: 024/552-918
stan:
Jurija Gagarina 13
Tel.: 024/566-904

Briga

Zabrinuta mati pozove sina Ivana na mobilni i upita ga:

Gdje si? Što radiš?

Ne prekidaj me, igram košarku! odgovari sin.

Poslije nekog vremena Ivan dolazi kući, a mater već s vrata:

Idi, istuširaj se!

Zašto? začudi se Ivan.

Pa, igrao si košarku zbuni se mati.

Da, igrao sam ali na kompjutoru.

Vic

(Na)učimo divanit

Bila jedna blagoslovena kuća dice u njoj koliko očeš. U tom nije bilo nevolje, jel su dica zdrava ko tuckovi, a kad poodrastu poso se vaća za nji. E, al u svakom žitu ima i kukolja i tako se i tu jedan izmetnio. Svako dite sisa dok mu je vrime, al ovom nikad dosta. Lin je i žvakat i kad ga je mater odbila od sise, a on pod krave. Nasisa se, zavuče se digod i spava ko mačak. Porasto je već, ta pravi momak za ženidbu, a on još uvik tako. Nije to bilo na diku njegovima ni dok je bio mali, al je sad i ta nevolja da on posisa sve mluko od krava i čeljadima ne ostane ni kapi zarad lika. Sisa, pa ne radi ništa, pa se ugojio da bi zdravo bio koristan samo da je kojom srićom bio krmče.

(«Otelio se», iz zbirke «Hrvatske narodne pripovijetke (bunjevačke)» Balinta Vujkova, «Bratstvo-jedinstvo», Novi Sad, 1953.)

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio:

Balint Vujkov

Gazdaci bi uvik najbolje

U jednoj gazdačkoj kući priko nedilje se trinajst puti kuvala ritka tarana. Samo u nedilju je za užnu bilo drugog ila, a svakim drugim danom za užnu i za večeru samo ritke tarane. Tako su i tekli, tako se atar širio novim i novim lancima zemlje. Nisu imali ni zdila ni tanjira. Familija velika, pa se kuva u kotlu,

Iz starog tiska

Još štogod o Bunjevcima

Izgleda da teorija nimačkih nacinalsocijalista da se ljudi dila na arijevce i nearijevce nije potpuno točna. Za to su živi primer Bunjevci. Bunjevaca ima i arijevaca i nearijevaca. Imma Bunjevaca a ima i senčanskih Bunjevaca. Kažu da ni Hitler nije za ovo znao i da će sada naknadno svoju teoriju minjati kako bi se ona mogla priminiti i na Bunjevce.

«Bunjevačko žackalo», 19. travnja 1940.

Male opservacije na velike teme

Sreda

U Subotici se pojavio nov dvonedeljni. Dvonedeljni koji izlazi svake srede. Da li se to nedelja produžila ili mjesec skratio. Saznaćemo uskoro.

Vlada

Jedan predsjednik, šest potpredsjednika, ni manje vlade ni više vlasti, ali dosta fotelja. Nek je vuk sit i koze na broju.

Carevi

Subotica bi uskoro mogla biti jedini grad ove veličine, koja bi imala dva spomenika podignuta u čast i slavu careva. Jedan je podignut, po nečijoj direktivi neukusno se ukljuko u centar, i caruje Jovan Nenad Crni. Drugi je ometan u razvoju, ispred palače pravde trebo je biti postavljen kip Catra Dušana. Neupućeni nisu dozvolili. Ali i samo uz ta dva cara ravnoteža je uspostavljena. Prvi je bio razbojnik, drugi je piso zakone. Inicijatori ove ideje znaju što rade.

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

e-mail: funero@funero.co.yu

Subotica, Karađorđev put 2

55-44-33 danonoćno

Bajmok, JNA 3

762-024 danonoćno

Palić, Jo Lajoša 18

u cvjećarnici "Orhideja"

753-759

Horgoš, Borisa Kidriča 7

792-202

iz kotla i ide. Sidu oko njeg, svaki drvenu kašiku u šake, pa sve veselje na kotlu ne bi i ulovili koje zrno tarane više. Svi tiraje desnom rukom ulivo, pa je uvik najbolje prošo livak, on samo podmeće kašiku pod taranu. Desnaki tiraju, on dočekiva.

Jedared tako svinjar bio livak, mater mu sluškinja kod istog gazde, a gazdina dica svi desnaki. Gledaje, gledaje kako svinjar grabi taranu, pa jedared gazdin najstariji deran uzdanio:

-- Bože, Bože, zašto i mi nismo te sriće da nas je sluškinja rodila?

A svinjarčić ga dočekio:

-- Vi gazdaci bi uvik da vama dopadne najbolje! Nije vam dosta što su vas sluge pravile, sad bi još i da nam mater otmete?!

Kazivao: Jakša Pletikosić, Tavankut